

Het verschil tussen de aanwezigheid van dorpshuizen en multifunctionele centra op de leefbaarheid in dorpen

Bachelorscriptie Sociale Geografie en Planologie
Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen
Rijksuniversiteit Groningen
Begeleider Prof. Dr. Dirk Strijker
Lisa Visser s1987216

Inhoud

1. Samenvatting.....	4
2. Inleiding	5
2.1 Aanleiding.....	5
2.2 Probleemstelling.....	5
2.3 Opbouw thesis.....	6
3. Theoretisch kader	7
3.1 Dorpshuis.....	7
3.2 Multifunctioneel centrum	7
3.3 Verschillen dorps huis en multifunctioneel centrum	8
3.4 Space & Place	8
3.5 Sense of place.....	8
3.5.1 Place identity.....	9
3.5.2 Place dependence	9
3.5.3 Place attachment.....	9
3.6 Leefbaarheid.....	10
3.7 Voorzieningen.....	11
3.8 Leefbaarheid en voorzieningen	11
3.9 Ontmoetingsplekken	12
3.10 Sociaal kapitaal en sociale cohesie.....	12
3.11 Conceptueel model	13
4. Methodologie	14
4.1 Primaire data	14
4.2 Secundaire data.....	14
4.3 Data-analyse	14
4.4 Ethische vraagstukken.....	15
4.5 Kwaliteit van de data	15
5. Cases.....	16
5.1 De Rede, Ried	17
5.2 Dorpshuis Hitzum, Hitzum.....	17
5.3 Nij Franjum, Marssum	17
5.4 Het Spectrum, Burdaard.....	17
6. Resultaten.....	18
6.1 Frequentie bezoek dorps huis en MFC.....	18

6.2 Reden bezoek dorps huis en MFC	18
6.3 Beoordeling kenmerken dorps huis en MFC	19
6.4 Cijfer leefbaarheid en cijfer dorps huis en MFC	19
6.5 Sense of place	20
6.6 Eerste woord bij gedachte dorps huis of MFC	21
7. Conclusies	22
7.1 Aanbevelingen	23
7.2 Discussie	23
8. Literatuurlijst	24
9. Bijlagen	27
9.1 Enquête	27
9.2 Cirkeldiagrammen frequentie bezoek dorps huizen en multifunctionele centra	29
9.3 Cirkeldiagrammen reden bezoek dorps huizen en multifunctionele centra	32
9.4 Beoordeling kenmerken dorps huis en MFC	35
9.5 Tabellen cijfers leefbaarheid en cijfers dorps huis/MFC en mate van sense of place	38
9.6 Eerste woord bij gedachte dorps huis of MFC	40
9.7 Uitkomsten SPSS	42

1. Samenvatting

Door de krimp op het platteland in Nederland verdwijnen er steeds meer voorzieningen in de dorpen. Met het sluiten van voorzieningen, zoals de dorpsbakker, verdwijnen er ook lokale ontmoetingsplekken. Dorpshuizen en multifunctionele centra (MFC's) spelen een belangrijke rol in deze dorpen vanwege hun functie als ontmoetingsplek. Een MFC dient niet alleen als ontmoetingsplek maar ook diverse voorzieningen zijn hierin gehuisvest. In de publieke perceptie zijn voorzieningen vaak essentieel voor de leefbaarheid. In dit onderzoek wordt er gekeken of deze voorzieningen wel daadwerkelijk zo'n aanzienlijke rol spelen in de waardering van de leefbaarheid, of dat toch de ontmoetingsfunctie in een dorp belangrijker is voor de waardering van de leefbaarheid. Het belang van voorzieningen en ontmoetingsplekken wordt onderzocht door te kijken of er een verschil in leefbaarheid bestaat tussen dorpen met een dorpshuis in vergelijking met dorpen met een MFC. In dit onderzoek wordt er een antwoord gezocht op de volgende vraag: *'Wat is het verschil in leefbaarheid tussen dorpen met een dorpshuis in vergelijking met dorpen met een MFC?'*

Met behulp van primaire en secundaire data zijn de gegevens voor het beantwoorden van de hoofdvraag verzameld. De primaire data bestaat uit een enquête onder de inwoners van vier verschillende dorpen, twee dorpen met een dorpshuis en twee dorpen met een MFC. De secundaire data bestaat uit eerder verricht onderzoek naar voorzieningen en ontmoetingsplekken in dorpen.

Volgens Steenbekkers et al. (2006) heeft de aanwezigheid van het aantal voorzieningen in het dorp weinig invloed op de leefbaarheid. Ontmoetingsplekken spelen daarentegen wel een belangrijke rol bij de waardering van de leefbaarheid. Uit verschillende onderzoeken is naar voren gekomen dat dorpingen sterk hechten aan het dorpshuis of MFC als ontmoetingsplek (Out, 2011; Van der Meer et al., 2008; Hospers, 2012). De leefbaarheid in dorpen met een dorpshuis en dorpen met een MFC zal hetzelfde gewaardeerd worden, omdat de ontmoetingsfunctie belangrijker is dan de aanwezigheid van voorzieningen in het dorpshuis of MFC.

Uit de resultaten van de enquêtes komt dit dan ook naar voren, de leefbaarheid wordt in dorpen met een dorpshuis en dorpen met een MFC nagenoeg hetzelfde beoordeeld. Het zijn niet de voorzieningen die een dorp leefbaarheid maken, maar juist de ontmoetingsplek voor medebewoners. Het is dus belangrijker om als gemeentes te investeren in een plek waar de inwoners elkaar kunnen ontmoeten dan te investeren in voorzieningen.

2. Inleiding

2.1 Aanleiding

In enkele regio's van Nederland is er sprake van teruglopende bevolkingsaantallen oftewel krimp (Van Dam et al., 2006). Deze krimp vindt voornamelijk plaats in een aantal gebieden aan de randen van Nederland (Huisman et al., 2013). Één van de effecten van krimp is het verdwijnen van lokale voorzieningen, waardoor deze gebieden minder toegankelijk worden voor de inwoners. Daarom werken verschillende provincies in Nederland aan een betere toegankelijkheid van het platteland. Verscheidene subsidies worden beschikbaar gesteld om dit probleem op te lossen. Een van die subsidies is de subsidie van LEADER. LEADER is een Europees subsidieprogramma waarmee de plattelandontwikkeling en de regionale ontwikkeling centraal staan (Dienst Landelijk Gebied, 2014). Momenteel kan er in heel Friesland subsidie aangevraagd worden voor de bouw, verbouw en verduurzaming van dorpshuizen (Provincie Friesland, 2014). De bouw, verbouw en verduurzaming van dorpshuizen zal bijdragen aan betere toegankelijkheid voor de inwoners. Een dorpshuis wordt tegenwoordig namelijk gezien als een basisvoorziening voor een dorp (Stichting Doarpswurk, 2014). Het dorpshuis is vaak nog de enige voorziening die fungeert als ontmoetingsplek in een dorp voor de inwoners. Tegenwoordig zijn er ook multifunctionele centra (MFC) in opkomst. Een MFC heeft niet alleen de functie van een ontmoetingsplek voor de inwoners, maar ook verschillende voorzieningen en bedrijven worden hierin ondergebracht. In de publieke perceptie zijn voorzieningen vaak essentieel voor de leefbaarheid. In dit onderzoek wordt er gekeken of deze voorzieningen wel daadwerkelijk zo'n aanzienlijke rol spelen in de waardering van de leefbaarheid, of dat toch de ontmoetingsfunctie in een dorp belangrijker is voor de waardering van de leefbaarheid. Het belang van voorzieningen en ontmoetingsplekken wordt onderzocht door te kijken of er een verschil in leefbaarheid bestaat tussen dorpen met een dorpshuis in vergelijking met dorpen met een MFC.

2.2 Probleemstelling

Volgens Haartsen & Venhorst verdwijnen er voorzieningen en diensten door de bevolkingskrimp. *'Population decline often results in empty, derelict houses, causing diminishing values of real estate, disappearing facilities and services, and decreasing liveability of the area'* (Haartsen & Venhorst 2009, p. 219). Het verdwijnen van bijvoorbeeld de dorpsbakker zorgt er niet alleen voor dat er geen brood meer gekocht kan worden in het dorp, maar ook verdwijnt er een ontmoetingsplek. In veel dorpen is er nog wel een dorpshuis of MFC te vinden. Het dorpshuis of MFC wordt meestal als de kern van het dorp gezien en dient als ontmoetingsplek voor de inwoners. Tevens brengt het dorpshuis of MFC de inwoners bij elkaar en zorgt voor sociale cohesie. Dorpshuizen en MFC's lijken zodoende een belangrijke bijdrage te leveren aan de waardering van de leefbaarheid in het dorp. Dorpshuizen en MFC's verschillen vooral qua grootte en primaire functie. Deze verschillen worden toegelicht in hoofdstuk 3.

In dit onderzoek wordt gekeken of er een verschil is in leefbaarheid tussen dorpen met een dorpshuis in vergelijking met dorpen met een MFC. De leefbaarheid wordt gemeten met betrekking op het dorpshuis of MFC. De centrale vraag die wordt onderzocht in dit onderzoek is als volgt:

'Wat is het verschil in leefbaarheid tussen dorpen met een dorpshuis in vergelijking met dorpen met een MFC?'

Om tot antwoord te komen van deze vraag worden er eerst een aantal deelvragen beantwoord, deze zijn als volgt:

- *Welke invloed hebben voorzieningen op de leefbaarheid in het dorp?*
- *Welke invloed hebben ontmoetingsplekken op de leefbaarheid in het dorp?*
- *Welke invloed heeft het dorpshuis op de leefbaarheid in het dorp?*
- *Welke invloed heeft het MFC op de leefbaarheid in het dorp?*

Het verschil in waardering van de leefbaarheid, met betrekking tot dorpshuis of MFC, wordt onderzocht door middel van enquêtes. Deze enquêtes zijn afgenomen in twee dorpen met dorpshuis en in twee dorpen met MFC. In de enquêtes wordt onderzocht welke meerwaarde het dorpshuis of MFC heeft voor het dorp.

In dit onderzoek wordt er specifiek gekeken naar dorpen in het noorden van Friesland. Er is voor het noorden van Friesland gekozen om het zoekveld te verkleinen en omdat Friesland bekend staat om het grote aantal dorpshuizen en MFC's. Friesland telt op het moment ruim 230 dorpshuizen en MFC's (Stichting Doarpswurk, 2014). De verwachting is dat de resultaten van dit onderzoek representatief zijn voor de gehele provincie Friesland, omdat er geen grote cultuurverschillen aanwezig zijn binnen de provincie.

2.3 Opbouw thesis

In het volgende hoofdstuk staat het theoretisch kader centraal. Er zal hier ten eerste in worden gegaan op het dorpshuis en MFC en de voornaamste verschillen tussen beide. Verder zullen de begrippen worden besproken die samenhangen met het begrip sense of place: place identity, place dependence en place attachment. Tevens wordt er in dit hoofdstuk ingegaan op de relatie tussen leefbaarheid en voorzieningen. Tot slot staat de ontmoetingsplaats centraal met de daaraan verbonden sociale cohesie. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de gebruikte methodologie in dit onderzoek. Hoofdstuk 5 bevat een korte toelichting over de vier dorpen die zijn geënquêteerd. In hoofdstuk 6 worden de resultaten van de enquêtes besproken waarna er in hoofdstuk 7 conclusies over de data worden getrokken. Ook wordt in dit hoofdstuk een link gelegd met het theoretisch kader. Tot slot in hoofdstuk 8 en 9 de literatuurlijst en de bijlagen.

3. Theoretisch kader

Om de centrale vraag goed te kunnen beantwoorden, moeten er eerst een aantal begrippen in de vraag worden verduidelijkt. Het dorps huis, het multifunctioneel centrum en het verschil tussen beiden zullen hieronder worden toegelicht.

3.1 Dorps huis

In het Nederlands woordenboek staat de volgende beschrijving. Dorps huis: *‘verenigingsgebouw in een dorp’* (Kramers, 21ste druk).

De gemeente Sudwest Friesland heeft in 2013 een beleid opgesteld voor dorps huizen, MFC’s en wijkgebouwen. In het beleid wordt de volgende definitie van dorps huizen gehanteerd: *‘Onder dorps huizen worden accommodaties verstaan met een algemene, voor de gehele dorps gemeenschap openstaande functie voor het dorps- en verenigingsleven’* (Notitie dorps huizen, mfc’s en wijkgebouwen, 2013).

In het plattelandsbeleid van Friesland uit 2010 wordt ook een definitie van dorps huis gegeven. De belangrijkste punten zijn hieronder geselecteerd:

- een gebouw voor de dorps gemeenschap (Provincie Friesland, 2010).
- voor iedereen uit het dorp, ongeacht godsdienstige of politieke overtuiging, vrij en onbeperkt toegankelijk (Provincie Friesland, 2010).
- t.b.v. het verenigingsleven en sociaal-culturele activiteiten (Provincie Friesland, 2010).
- de zeggenschap over en het gebruik van het gebouw alsook de programmering van de activiteiten zijn in handen van/worden aangestuurd door vertegenwoordigers van het dorp (Provincie Friesland, 2010).

Uit de bovenstaande passage komt vooral het algemeen belang voor de inwoners van het dorp naar voren. Het dorps huis wordt gezien als centraal punt in het dorp en huisvesting van het verenigingsleven van het dorp. Ook hoe het dorps huis wordt bestuurd is een belangrijk aspect. Dorps huizen die worden gerund door een ondernemer of in beheer zijn van de gemeente vallen niet onder dorps huizen. Alleen de dorps huizen die worden bestuurd door vrijwilligers, ondergebracht in dorps belang, vallen onder de definitie van dorps huis.

3.2 Multifunctioneel centrum

Primo NH, het Provinciaal Instituut voor Maatschappelijke Ontwikkeling in Noord-Holland, heeft een onderzoek gedaan naar multifunctionele accommodaties in Noord Holland. In hun rapport hanteren zij de volgende definitie van een MFC: *‘In een multifunctioneel centrum zijn verschillende participanten gehuisvest onder één dak, waarbij inrichting en ontwerp zo zijn vormgegeven dat bepaalde ruimten geschikt zijn voor meervoudig ruimtegebruik. De relatie van deze participanten kan verschillen van samenwonen tot samenwerken. Dorps huizen/wijkcentra, dienstencentra voor ouderen/wijksteunpunten en een aantal brede scholen voldoen vaak aan deze definitie’* (Primo NH, 2004). Het dorps huis wordt dus gecombineerd met verschillende soorten voorzieningen:

multifunctioneel centrum. Onder deze voorzieningen vallen bijvoorbeeld een bibliotheek, sporthal, kinderopvang, medische zorg etc.

M3V, een privaat adviesbureau voor voorzieningenbeleid en huisvestingsconcepten, heeft een brochure geschreven over multifunctionele accommodaties en brede scholen. In de brochure wordt een multifunctionele accommodatie oftewel een multifunctioneel centrum als volgt omschreven:

‘Een multifunctionele accommodatie is in ieder geval een accommodatie (voorziening) waarin meerdere functies tegelijk zijn ondergebracht en waar sprake is van een bepaalde mate van samenwerking tussen de participerende instellingen. Het gaat om een netwerk van

functionaliteiten/instellingen. Dit kan zowel een geheel op commerciële activiteiten gerichte voorziening betekenen, als een voorziening die wordt opgezet vanuit de ambities van de publieke sector (de lokale overheid) of een combinatie van beide' (M3V adviespartners). Uit deze verschillende definities valt te concluderen dat een MFC moet aansluiten bij de behoeften van het dorp. Het MFC fungeert niet alleen als ontmoetingsplek voor de inwoners van een dorp maar huisvest ook verschillende voorzieningen waar baat bij is in een dorp.

3.3 Verschillen dorps huis en multifunctioneel centrum

Dorps huizen en MFC's hebben overeenkomsten en verschillen. Beiden worden gezien als kern van het dorp. Dorps huizen zijn echter kleiner opgezet dan MFC's en hebben minder functies. De voornaamste functie van een dorps huis is de functie van ontmoetingsplek. Een MFC heeft niet alleen de functie van een ontmoetingsplek voor inwoners, maar ook verschillende voorzieningen en bedrijven worden hier gehuisvest. In een MFC zijn diverse participanten ondergebracht omdat dit schaalvoordelen oplevert. Er kunnen collectief voordeliger afspraken gemaakt worden over bijvoorbeeld het onderhoud van het pand (Blaay et al., 2007). In een MFC zijn bijvoorbeeld de huisarts, fysiotherapeut, bibliotheek en sportactiviteiten gevestigd. Ook kan een multifunctioneel centrum onderdak bieden aan verschillende bedrijven, deze zijn niet te vinden in een dorps huis.

In dit onderzoek speelt de locatie waar het dorps huis of het MFC staat een belangrijke rol, omdat deze voor veel inwoners van het dorp een belangrijke betekenis als ontmoetingsplek vervult. Deze functie van ontmoetingsplek zorgt ervoor dat de plaats een betekenis krijgt. In de volgende paragrafen zal het begrip 'place' en de begrippen die daarmee samenhangen, 'sense of place', 'place identity', 'place dependence' en 'place attachment' worden toegelicht. Ook zal er worden ingegaan op leefbaarheid en voorzieningen en de relatie hiertussen. Tot slot staat de ontmoetingsplaats centraal met daaraan verbonden de sociale cohesie.

3.4 Space & Place

Volgens Cresswell hebben plaatsen een betekenis. *'Place is a meaningful site that combines location, locale and sense of place'* (Cresswell 2009, p.1). Hierin verwijst 'location' naar waar een plaats zich bevindt door middel van coördinaten. 'Locale' verwijst naar hoe de plaats eruit ziet (fysieke omgeving) en 'sense of place' naar de gevoelens en emoties die een plaats oproept. Location en locale zullen niet verder worden toegelicht, omdat deze geen bijdrage leveren aan het beantwoorden van de hoofdvraag.

'A place is a centre of meaning or field of care that emphasizes human emotions and relationships' (Tuan 1974, in Arts et al. 2013, p.197). Ook uit het citaat van Tuan komt naar voren dat een plaats een betekenis heeft. Space is een place zonder betekenis, space wordt een place wanneer het betekenis krijgt. Sense of place speelt een belangrijke rol bij de betekenissen van plaatsen. Een 'space' wordt een 'place' door de gevoelens die worden opgeroepen bij mensen: sense of place. Sense of place wordt verder toegelicht in paragraaf 3.5.

3.5 Sense of place

Het concept sense of place verwijst naar de gevoelens die bij mensen worden opgeroepen wanneer ze denken aan een bepaalde plaats. Deze gevoelens worden gecreëerd door bepaalde belevenissen op plaatsen. Volgens Jorgensen & Stedman (2001) kan sense of place worden onderverdeeld in place identity, place dependence en place attachment. Deze drie aspecten van sense of place lijken veel op elkaar, maar toch zijn er een aantal onderscheidende kenmerken. Place identity, place dependence en place attachment zullen worden toegelicht in de paragrafen 3.5.1 tot en met 3.5.3.

3.5.1 Place identity

'Scholars have explored how people use places to forge a sense of attachment or home' (Cuba & Hummon 1993, p.113). Place identity gaat vaak gepaard met de emotionele banden die mensen hebben met een bepaalde plaats. Place identity wordt vaak ervaren als een gevoel van je op je gemak voelen en je thuis voelen in de buurt.

'Place identities are thought to arise because places, as bounded locales imbued with personal, social and cultural meanings, provide a significant framework in which identity is constructed, maintained and transformed' (Cuba & Hummon 1993, p.112). Volgens Cuba & Hummon spelen plaatsen een belangrijke rol in het ontstaan van identiteiten van mensen. Plaatsen beïnvloeden de persoonlijke identiteit van mensen door de fysieke en sociale omgeving. Een ontmoetingsplek, in de vorm van een dorps huis of MFC, kan dus een belangrijke rol spelen in de vorming van identiteit van de inwoners.

3.5.2 Place dependence

'Generic place dependence suggests that an individual or group is attached to a particular category of places for functional reasons' (White et al. 2008, p.3). De functionele reden van een plaats staat centraal bij place dependence. Het gaat vooral om de mogelijkheden die een plaats te bieden heeft en niet om de emotionele waarde die een plaats heeft. Bij MFC's staat de functionele reden meer centraal dan bij dorps huizen. In MFC's zijn namelijk verschillende voorzieningen gehuisvest die bij dorps huizen ontbreken. Bij MFC's zou de place dependence dus een grotere bijdrage moeten hebben in de sense of place die bij de inwoners wordt opgeroepen.

3.5.3 Place attachment

'In general, place attachment is defined as an affective bond or link between people and specific places' (Hidalgo & Hernandez 2001, p.274). Volgens Hidalgo & Hernandez (2011) wordt onder place attachment de band tussen personen en specifieke plaatsen verstaan. Plaatsen krijgen betekenissen door middel van de sociale uitwisselingen die er plaatsvinden.

Volgens Low & Altman (1992) raken mensen gehecht aan plaatsen door de sociale relaties die daarin ontstaan. De sociale relaties in de buurt zorgen voor place attachment. Onderlinge sociale relaties van dorps bewoners versterken place attachment. Low & Altman gaan voornamelijk in op de sociale dimensie van place attachment.

Een aspect van place attachment is community attachment. Volgens Cuba & Hummon (1993) is de mate van integratie in de buurt bepalend voor de gehechtheid die inwoners met de buurt hebben. Lokale betrokkenheid met de buurt is belangrijk voor de band die de inwoners met de buurt hebben. Een ontmoetingsplek in een dorp, in de vorm van een dorps huis of MFC, kan dus een belangrijke rol spelen. Door deze ontmoetingsplek kan er een band ontstaan met de buurt door middel van sociale contacten.

Kortom, onder place identity worden de emotionele banden tussen personen en plaatsen verstaan. Bij place dependence staat de functionele reden van een plaats centraal. En tot slot gaat het bij place attachment om de sociale banden die in plaatsen ontstaan. Place identity, place dependence en place attachment zorgen ervoor dat een plaats een betekenis krijgt.

Sense of place heeft een essentiële bijdrage in de waardering van plaatsen. In dit onderzoek spelen plaatsen een belangrijke rol: de plaats van het dorps huis of MFC. Aan de hand van sense of place kan het verschil in waardering tussen dorps huizen en MFC's worden uitgelegd.

3.6 Leefbaarheid

Het ministerie van VROM heeft de leefbaarometer ontwikkeld. De leefbaarometer geeft kennis over ontwikkelingen van de leefbaarheid in dorpen en steden van Nederland. Leefbaarheid wordt hier als volgt geformuleerd: *'Leefbaarheid is de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften die er door de mens aan worden gesteld'* (Leidelmeijer et al. 2008, p.14). De leefbaarometer maakt voornamelijk gebruik van objectieve indicatoren om zo een beoordeling te geven over de leefbaarheid in verschillende buurten en wijken. De objectieve indicatoren omvatten de karakteristieken van de woonomgeving. De leefbaarometer houdt weinig rekening met de thema's en problematiek die inwoners van dorpen op het platteland in het kader van hun leefbaarheid bezighouden (van der Wouw, 2011). De leefbaarometer is daarom meer geschikt voor steden dan voor dorpen, omdat er vooral op het aantal voorzieningen wordt ingegaan wat een vertekend beeld geeft. Dorpen hebben minder draagvlak voor voorzieningen dan steden. Volgens de leefbaarometer zou er in de dorpen zich dus een mindere mate van leefbaarheid voordoen.

Echter het tegendeel is waar, in dorpen wordt de leefbaarheid juist vaak beter ervaren dan in steden volgens van der Wouw (2011). Van der Wouw heeft voor Scoop, Zeeuws instituut voor sociale en culturele ontwikkeling, een rapport geschreven dat ingaat op de leefbaarheid en voorzieningen in steden en dorpen. In dit rapport wordt onderscheid gemaakt tussen de ervaren leefbaarheid en de veronderstelde leefbaarheid. Onder de veronderstelde leefbaarheid wordt het voorzieningenpakket in een wijk verstaan. Hieronder vallen de basisvoorzieningen zoals een basisschool, dorps huis, huisarts, supermarkt, postkantoor, bank, openbaar vervoer en-, sportvoorzieningen. Veel dorpen beschikken niet (meer) over deze basisvoorzieningen maar de inwoners zien hun dorp wel als leefbaar. Sociale verbanden zijn erg belangrijk in de dorpen. Hieronder valt datgene wat inwoners met elkaar ondernemen en wat zij daarin voor elkaar betekenen, dit is de opvatting van de ervaren leefbaarheid. (van der Wouw, 2011).

Volgens het Sociaal Cultureel Planbureau zijn er drie onderdelen die de leefbaarheid bepalen: sociale samenhang/cohesie, fysieke kwaliteit van de woonomgeving en de veiligheid (SCP, 2002). Onder de sociale samenhang/cohesie vallen de relaties tussen de inwoners in een wijk. Onder de fysieke kwaliteit van de buurt valt het voorzieningenniveau. En tot slot vallen onder de veiligheid de criminaliteit en overlast in de buurt.

Voor dit onderzoek is vooral de leefbaarheid met betrekking tot de sociale cohesie belangrijk. Andere aspecten zoals, veiligheid, milieu, criminaliteit hebben ook invloed op de ervaring van de leefbaarheid, maar deze worden in het onderzoek niet meegenomen. In de volgende paragrafen wordt er ingegaan op de voorzieningen in een dorp en de invloed op de leefbaarheid. Dit is belangrijk om te onderzoeken, omdat MFC's over meer voorzieningen beschikken dan een dorps huis. Voordat er conclusies kunnen worden getrokken uit de resultaten van de enquêtes, is het van belang de invloed van voorzieningen op leefbaarheid te onderzoeken. In dit onderzoek gaat het specifiek om de subjectieve indicatoren. Er wordt hier gebruik gemaakt van de *ervaren* leefbaarheid in plaats van de *veronderstelde* leefbaarheid.

3.7 Voorzieningen

Volgens van der Meer et al. (2008) zijn basisvoorzieningen een minimum aan voorzieningen die een dorp leefbaar maken. Onder basisvoorzieningen worden verstaan: basisonderwijs, huisarts, dorpshuis, supermarkt, postkantoor, bank, openbaar vervoer, apotheek, bibliotheek en sportvoorzieningen. Voorzieningen zoals een ziekenhuis of theater vallen niet onder de basisvoorzieningen en zijn nauwelijks/nooit in dorpen te vinden.

Volgens Haartsen & Venhorst (2009) resulteert de bevolkingskrimp in het verdwijnen van voorzieningen en diensten. Ook het Sociaal Cultureel Planbureau heeft onderzoek gedaan naar voorzieningen op het platteland. Volgens het SCP is schaalvergroting de voornaamste boosdoener van het verdwijnen van voorzieningen. *'Schaalvergroting is een algemeen proces, dat voor het platteland met zijn beperkte aanbod aan voorzieningen grote gevolgen heeft. 'In verschillende dorpen zijn voorzieningen volledig verdwenen en waar dat niet is gebeurd, staan de nog aanwezige voorzieningen onder druk'* (Steenbekkers et al. 2006, p.244).

Een mogelijke oplossing voor het probleem van de verdwijning van voorzieningen is om de voorzieningen efficiënt aan te bieden: *'Het kan gaan om een extra dienst in een gebouw (bv. een postagentschap in een supermarkt), maar ook om nieuw gerealiseerde multifunctionele accommodaties'* (Steenbekkers et al. 2006, p.250). Door meerdere voorzieningen in één gebouw aan te bieden kunnen de kosten worden verdeeld onder de huurders, dit gebeurt in MFC's.

3.8 Leefbaarheid en voorzieningen

Er zijn verschillende onderzoeken gedaan naar het krimpend aantal voorzieningen op het platteland en de invloed daarvan op de leefbaarheid. *'Zonder voorzieningen als winkels, cafés, bibliotheken en artsen moeten mensen ver reizen om in hun behoeften te voorzien'* (Vermeij & Mollenhorst 2008, p.13). Bewoners van het platteland moeten verder reizen naar een voorziening dan bewoners van de stad. Plattelandsbewoners beschikken daarentegen vaker over een auto en ervaren minder problemen met vervoer dan bewoners van de stad. Wanneer er geen voorzieningen aanwezig zijn speelt de bereikbaarheid van voorzieningen in aangesloten dorpen en steden een rol. Door de toegenomen mobiliteit onder de bevolking reizen dorpsbewoners makkelijker naar voorzieningen in aangesloten dorpen en steden. Ondanks het kleine aanbod van voorzieningen of de lange reistijd naar een voorziening, zijn inwoners van het platteland toch meer tevreden over de voorzieningen dan inwoners van de stad (Steenbekkers et al., 2006). Het aantal voorzieningen in een dorp zou dus geen invloed moeten hebben op de leefbaarheid. In een dorp met een MFC, welke beschikt over meer voorzieningen dan een dorpshuis, zal de leefbaarheid volgens de theorie van Steenbekkers et al. (2006) niet hoger worden gewaardeerd dan in een dorp met een dorpshuis als men kijkt naar het aantal voorzieningen in het dorp.

In dit onderzoek wordt er gekeken of de voorzieningen daadwerkelijk geen invloed hebben op de waardering van de leefbaarheid. In dorpen met een dorpshuis en dorpen met een MFC zou de leefbaarheid even hoog gewaardeerd moeten worden als er wordt gekeken naar de invloed van voorzieningen.

3.9 Ontmoetingsplekken

Uit voorgaande is gebleken dat het aantal voorzieningen geen invloed op de leefbaarheid heeft. Daarentegen spelen ontmoetingsplekken wel een belangrijke rol bij de waardering van de leefbaarheid. Volgens Out (2011) mag er één voorziening nergens ontbreken, namelijk een plek waar je elkaar kunt ontmoeten.

Ook volgens van der Meer et al. (2008) is een voorziening als een dorps huis of MFC erg belangrijk, omdat deze fungeren als ontmoetingscentrum die de leefbaarheid van het dorp verhoogd. *'De meest minimale voorziening voor een dorp om nog te kunnen spreken van een leefgemeenschap is wel de voorziening die het mogelijk maakt dat mensen elkaar kunnen ontmoeten'* (Van der Meer et al. 2008, p.70). Volgens van der Meer et al. (2008) behoort een ontmoetingsplek tot de sociale infrastructuur van een dorp.

Volgens Vermeij & Mollenhorst (2008) heeft de sociale samenhang een positieve invloed op de leefbaarheid in de buurt. Wanneer er actief wordt geïnvesteerd in ontmoetingsplekken voor de bewoners, zullen de inwoners van de dorpen de leefbaarheid hoger waarderen.

Uit verschillende onderzoeken is naar voren gekomen dat de dorpingen sterk hechten aan het dorps huis als ontmoetingsplek (Hospers, 2012). Place attachment speelt dus een grote rol bij ontmoetingsplekken, de plaatsen krijgen betekenissen door middel van de sociale contacten die er zich voordoen. Een ontmoetingsplek, in de vorm van een dorps huis of MFC, heeft een positieve bijdrage aan de ervaren leefbaarheid. De ontmoetingsplek, bijvoorbeeld in de vorm van verenigingen en activiteiten, zorgt voor sociale cohesie in het dorp dat een positieve invloed heeft op de leefbaarheid.

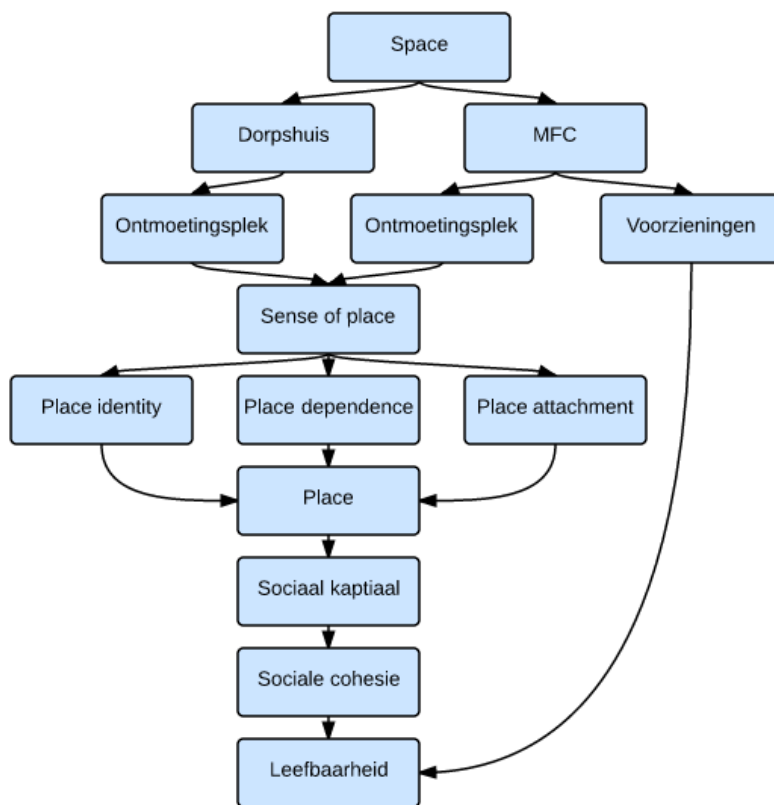
3.10 Sociaal kapitaal en sociale cohesie

'Sociaal kapitaal is de waarde die besloten ligt in sociale samenhang' (Vermeij & Mollenhorst 2008, p.21). Bij sociale samenhang draait het om sociale relaties die inwoners met elkaar hebben. Sociale steun is hier een aspect van: het voor elkaar klaar staan. Ook lokale initiatieven, zoals georganiseerde activiteiten in de buurt, hebben een positieve invloed op de sociale cohesie in een dorp.

'In a growing number of Dutch rural communities such local initiatives create all manner of new services which strengthen the local civil society and social capital' (Thissen 2009, p.69). Initiatieven die een positieve bijdrage leveren aan het sociaal kapitaal en de sociale cohesie kunnen bijvoorbeeld een dorpsbibliotheek, een dorpswebsite of activiteiten zoals een schoonmaakactie in het dorp zijn. *'Social capital is seen as essential for future vitality of villages where people show initiative and responsibility for local affairs. A sustainable social infrastructure will support social cohesion'* (Thissen 2009, p.67). Volgens Thissen zal sociaal kapitaal de sociale cohesie in een buurt versterken en een positieve bijdrage leveren aan de leefbaarheid in een dorp.

De waardering van de leefbaarheid staat centraal in dit onderzoek. De mate van sociale cohesie in het dorp speelt een belangrijke rol in hoe de leefbaarheid wordt gewaardeerd.

3.11 Conceptueel model

Figuur 1. Conceptueel model

In figuur 1 is het conceptueel model te zien van het onderzoek. Het doel van het onderzoek is om na te gaan wat het verschil in leefbaarheid is in dorpen met een dorps huis in vergelijking met dorpen met een MFC. Een viertal dorpen met dorps huis en MFC zijn geënquêteerd. Nadat de data geanalyseerd is, kan het verschil in leefbaarheid tussen dorpen met een dorps huis in vergelijking met dorpen met een MFC in kaart worden gebracht. Het theoretisch kader wordt hierna verbonden aan het mogelijke verschil van leefbaarheid in de dorpen. Het theoretisch kader zal helpen bij het interpreteren van de mogelijke verschillen. De verbinding van de waardering met de leefbaarheid en het theoretisch kader/conceptueel model is als volgt: in een bepaalde space staat een dorps huis of MFC. Het dorps huis heeft als functie een ontmoetingsplek voor de bewoners. Een MFC heeft tevens deze functie, maar ook zijn er verschillende voorzieningen in het MFC gevestigd. De ontmoetingsplek zorgt voor een sense of place onder de bewoners. Bij de inwoners worden gevoelens opgeroepen wanneer ze aan het dorps huis of MFC denken. De sense of place zorgt ervoor dat de space een place wordt; een plaats met een betekenis. Het dorps huis of MFC heeft een positieve invloed op het sociaal kapitaal en op de sociale cohesie. Verschillende activiteiten in het dorps huis of MFC zorgen ervoor dat de inwoners betrokken raken met de buurt door middel van de sociale contacten. Deze sociale contacten zorgen ervoor dat de leefbaarheid verbetert. De aanwezigheid van voorzieningen in het MFC hebben weinig invloed op de leefbaarheid in het dorp. Dorps huizen beschikken niet over de voorzieningen die gehuisvest zijn in het MFC, inwoners van dorpen met een dorps huis moeten dus verder reizen naar een voorziening. Door de toegenomen mobiliteit ervaren de inwoners weinig problemen met het verder moeten reizen naar een voorziening. Het aantal voorzieningen in een dorp zou dus geen invloed moeten hebben op de waardering van de leefbaarheid.

4. Methodologie

Om tot het antwoord te komen van de hoofdvraag is er gebruik gemaakt van twee soorten onderzoek; primaire en secundaire data.

4.1 Primaire data

De primaire data speelt de voornaamste rol in de beantwoording van de hoofdvraag. De primaire data bestaat uit een enquête die is afgenomen onder de bewoners van dorpen in het noorden van Friesland. Ten eerste in dorpen met een dorps huis en ten tweede in dorpen met een MFC. Allereerst is er gekeken welke dorpen een dorps huis hebben en welke dorpen een MFC hebben. Vervolgens is er een selectie gemaakt van een aantal dorpen en die zijn geënquêteerd. Er zijn in totaal 4 dorpen geënquêteerd, 2 dorpen met een dorps huis (Hitzum en Ried) en 2 dorpen met een MFC (Marssum en Burdaard). Deze dorpen en hun dorps huis of MFC zullen in hoofdstuk 7 verder worden toegelicht. De enquêtes zijn in de desbetreffende dorpen voor een deel op straat afgenomen, zodat de bewoners persoonlijk benaderd konden worden. Deze manier was erg tijdrovend, maar de respons was hierdoor wel hoger dan via een online enquête. Een persoonlijke benadering zorgt ervoor dat de enquête eerder ingevuld wordt en wanneer men vragen over de enquête heeft, kunnen deze ook direct worden beantwoord. Toch heeft er ook een linkje gestaan van de enquête op de site van elk dorp, hier zijn nog verschillende enquêtes mee binnen gehaald.

4.2 Secundaire data

De secundaire data bestaat uit eerder verricht onderzoek naar voorzieningen en ontmoetingsplekken op het platteland. In deze onderzoeken wordt er ingegaan op het belang van voorzieningen en ontmoetingsplekken op de leefbaarheid. Deze onderzoeken zijn gebruikt om de uitkomsten van de primaire data te verklaren.

4.3 Data-analyse

Aan de hand van de data-analyse van de enquêtes is er gekeken of er een aanwezig verschil is in de waardering van de leefbaarheid in de dorpen met een dorps huis of MFC. In beide dorpen is in de enquête onderzocht welke meerwaarde het dorps huis of MFC heeft op de leefbaarheid in het dorp. Dit is onder andere gedaan door de inwoners te vragen hoe vaak zij het dorps huis/MFC bezoeken, wat de voornaamste reden van hun bezoek is en wat voor cijfer zij het dorps huis of MFC geven. Wanneer er meer activiteiten plaats vinden en men vaker het dorps huis of MFC bezoekt is de kans op sociale cohesie groter en hiermee de kans dat de leefbaarheid hoger wordt gewaardeerd. Ook is er ingegaan op de sense of place van het dorps huis. Er is een vraag gesteld in welke mate de praktische functie (place dependence), sociale functie (place attachment) en het zich thuis voelen (place identity) in het dorps huis of MFC bijdragen aan het gegeven cijfer. Met behulp van de uitkomsten kan er gekeken worden of een van de drie onderdelen van sense of place een grotere rol speelt bij het dorps huis dan wel bij het MFC. De data is in diagrammen en tabellen verwerkt om tot een duidelijk beeld te komen (zie bijlagen). Onder andere kan aan de hand van de cijfers die zijn gegeven een conclusie worden getrokken over een verschil in waardering van de leefbaarheid. Tevens is er een Spearman's rho uitgevoerd in SPSS, hierbij is de frequentie van het bezoek van het dorps huis of MFC afgezet tegen het cijfer gegeven aan de leefbaarheid.

4.4 Ethische vraagstukken

De enquêtes zijn allemaal anoniem afgenomen om de privacy van de bewoners niet te schenden. In het onderzoek is ook het dorp betrokken waar ik ben opgegroeid. Hierbij vervul ik een insider rol, dit zal verder geen invloed hebben op mijn onderzoek. In de andere dorpen heb ik een outsider rol, omdat ik het dorp niet ken en zij mij niet kennen.

4.5 Kwaliteit van de data

In totaal zijn er 104 enquêtes afgenomen. 49 enquêtes in dorpen met een dorps huis (Hitzum en Ried) en 55 enquêtes in dorpen met een MFC (Marssum en Burdaard). In figuur 3 is de verdeling te zien van het geslacht en de leeftijd van de geënquêteerde populatie per dorp. In figuur 4 is de werkelijke verdeling van de populatie per dorp te zien in 2014. Wanneer je per dorp kijkt naar de man/vrouw verdeling van de afgenomen enquêtes komt deze vrijwel overeen met de verdeling man/vrouw in de werkelijke populatie. Er kan gesproken worden van een representatieve enquête wanneer je kijkt naar de verdeling man/vrouw.

In de tabellen is ook de verdeling per leeftijdscategorie te zien. In Burdaard en Ried komt de leeftijdsverdeling in de afgenomen enquêtes zo goed als overeen met de leeftijdsverdeling in de werkelijke populatie. In Marssum en Hitzum zit het verschil met de werkelijke populatie in de leeftijdscategorieën van 0-24 en 25-64. In beide dorpen zijn procentueel minder enquêtes afgenomen bij de leeftijdscategorie van 0-24 wanneer je deze vergelijkt met de werkelijke populatie. Daarentegen zijn er procentueel meer enquêtes afgenomen bij de leeftijdscategorie van 25-64.

	Burdaard	Hitzum	Marssum	Ried
0-24	29%	4%	6%	25%
25-64	47%	84%	68%	42%
65+	24%	12%	26%	33%
Totaal	100%	100%	100%	100%
Man	42%	48%	41%	46%
Vrouw	58%	52%	59%	54%
Totaal	100%	100%	100%	100%

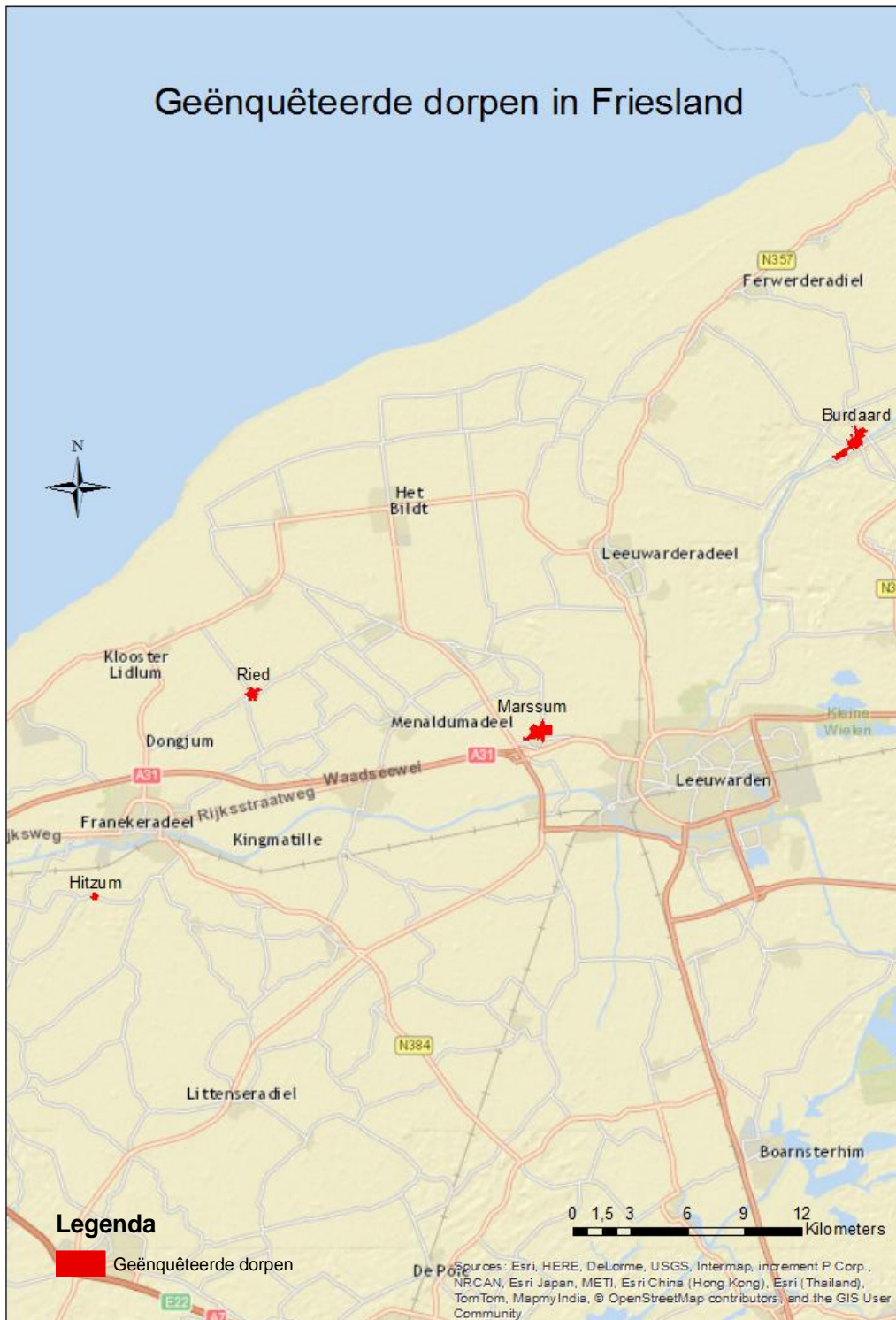
Figuur 2. Verdeling geënquêteerde populatie per dorp

	Burdaard	Hitzum	Marssum	Ried
0-24	29%	28%	27%	30%
25-64	54%	64%	52%	59%
65+	17%	8%	21%	11%
Totaal	100%	100%	100%	100%
Man	52%	48%	48%	54%
Vrouw	48%	52%	52%	46%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Figuur 3. Verdeling werkelijke populatie per dorp (Statline, 2014)

5. Cases

De twee geënuquëterde dorpen met een dorps huis bestaan uit de dorpen Ried en Hitzum en de twee geënuquëterde dorpen met een MFC bestaan uit de dorpen Marssum en Burdaard. De vier dorpen zijn in figuur 2 hieronder uitgelicht. De dorpen en hun dorps huis of MFC zullen in paragraaf 5.1 t/m 5.4 worden toegelicht.

Figuur 4. Kaart van de geënuquëterde dorpen

5.1 De Rede, Ried

Ried is een dorp in de gemeente Franekeradeel en heeft 350 inwoners (Statline, 2014). Ried beschikt over het dorps huis De Rede. Het dorps huis is op 21 juni 1974 na een verbouwing officieel geopend. In 1982 is er nogmaals verbouwd en heeft het zijn huidige indeling gekregen. Inmiddels is Ried al jaren bezig met wederom een plan tot nieuwbouw/verbouw. Verschillende verenigingen maken gebruik van het dorps huis zoals de biljartclub, het korps en de toneelvereniging (De Rede, 2014). Het dorps huis kan ook worden afgehuurd voor bijvoorbeeld een vergadering.

In Ried zijn geen basisvoorzieningen zoals een huisarts, basisschool en supermarkt te vinden.

5.2 Dorps huis Hitzum, Hitzum

Hitzum is een dorp in de gemeente Franekeradeel en heeft 125 inwoners (Statline, 2014). Hitzum beschikt over het Dorps huis Hitzum. Elke week worden er verschillende activiteiten georganiseerd. Dit zijn onder andere: toneel, schilderen en biljart. Tevens kan een deel van het dorps huis worden afgehuurd voor bijvoorbeeld een vergadering of een feestje.

In Hitzum zijn ook geen basisvoorzieningen zoals een huisarts, basisschool en supermarkt te vinden.

5.3 Nij Franjum, Marssum

Marssum is een dorp in de gemeente Menaldumadeel en heeft 935 inwoners (Statline, 2014).

Marssum beschikt over het MFC Nij Franjum, welke op 13 oktober 2012 is heropend na een verbouwing van dorps huis naar MFC. Op de website van Marssum staat Nij Franjum omschreven als: 'een bruisende accommodatie in het hart van Marssum' (Nij Franjum, 2014). In Nij Franjum is een gezondheidscentrum gevestigd waarin zich onder andere de huisarts van het dorp zich bevindt. Ook biedt het MFC onderdak aan verschillende verenigingen zoals het korps. Elk jaar vinden er in Nij Franjum een aantal terugkerende activiteiten plaats die belangrijk zijn voor het dorp, zoals: de rommelmarkt voor het korps of het nieuwjaarsfeest. Men kan ook zaaltjes afhuren voor bijvoorbeeld een trouwfeest of vergadering. De activiteiten in Nij Franjum worden gerund door vrijwilligers.

5.4 Het Spectrum, Burdaard

Burdaard is een dorp in de gemeente Ferwerderadeel en heeft 875 inwoners (Statline, 2014).

Burdaard beschikt over het MFC Het Spectrum, welke op 2 april 2011 is geopend. Het Spectrum biedt onderdak aan verschillende sporten. Zo beschikt het onder andere over een zwembad, tennisbanen, een voetbalveld en een fitnessruimte. Qua voorzieningen beschikt Het Spectrum onder andere over een bibliotheek, kinderopvang, peuterspeelzaal, ouderensoos, jeugdsoos, bioscoop en theaterzaal. Ook zijn er zaaltjes af te huren voor bijvoorbeeld een trouwfeest of vergadering. Ook hier worden de activiteiten gerund door vrijwilligers.

6. Resultaten

De resultaten van de enquêtes zijn te vinden in de bijlagen 9.3 t/m 9.8 en zullen hieronder worden toegelicht.

6.1 Frequentie bezoek dorps huis en MFC

Figuur 9 t/m 14 in de bijlage gaan over de frequentie van het bezoek aan het dorps huis of MFC. Hieruit komt naar voren dat dorps huizen vaker worden bezocht dan MFC's, wat ook is te zien in onderstaande tabel. Dorps huizen hebben de functie van ontmoetingsplek. MFC's huisvesten, naast de functie van ontmoetingsplek, nog verschillende voorzieningen. De praktische functie, naast de ontmoetingsfunctie, van het MFC heeft blijkbaar weinig meerwaarde voor het dorp, anders zou het MFC wel vaker bezocht worden dan het dorps huis.

Bezoek	Dorps huis	MFC
Twee keer per week of vaker	17%	13%
Één keer per week	16%	15%
Twee keer per maand	21%	9%
Één keer per maand	16%	20%

Figuur 5. Tabel frequentie bezoek

6.2 Reden bezoek dorps huis en MFC

Figuur 15 t/m 20 in de bijlage gaan over de reden van bezoek van het dorps huis of MFC. In onderstaande tabel is de top drie van redenen van bezoek van zowel het dorps huis als MFC te zien.

Op nummer één bij het dorps huis staat de reden van ontmoetingsplek medebewoners. Op nummer twee de reden van vereniging/club en op nummer drie ontspanning. De ontmoetingsplek van medebewoners scoort het hoogst. Uit verschillende onderzoeken, die in het theoretisch kader zijn behandeld, blijkt dat dorps elingen sterk hechten aan het dorps huis of MFC als ontmoetingsplek (Out, 2011; Van der Meer et al., 2008; Hospers, 2012). Georganiseerde activiteiten in het dorp hebben een positieve invloed op de sociale cohesie. Volgens Thissen (2009) zal de sociale cohesie de leefbaarheid in het dorp versterken. Een ontmoetingsplek speelt dus een belangrijke rol in de waardering van de leefbaarheid.

Bij MFC's staat de praktische reden op nummer één. MFC's staan bekend om de huisvesting van verschillende voorzieningen, verenigingen en particulieren. Dorps huizen beschikken niet over deze functies waardoor de praktische reden minder als reden wordt genoemd voor het bezoek van het dorps huis. Op nummer twee en drie staan ontspanning en vereniging/club, welke bij het dorps huis ook in de top drie staan. Het ontmoeten van medebewoners staat niet in de top drie van redenen om het MFC te bezoeken. Het MFC wordt meer gezien uit een praktisch oogpunt terwijl bij het dorps huis de sociale functie een belangrijker rol speelt.

	Dorps huis	MFC
1	Ontmoetingsplek medebewoners (36%)	Praktische reden (35%)
2	Vereniging/club (27%)	Ontspanning (24%)
3	Ontspanning (21%)	Vereniging/club (17%)

Figuur 6. Tabel reden bezoek

6.3 Beoordeling kenmerken dorps huis en MFC

Figuur 21 t/m 26 in de bijlage gaan over de waardering van de toegankelijkheid, ontmoetingsplek, sfeer, aanbod voorzieningen, aanbod activiteiten en uiterlijk van het gebouw en de inrichting van dorps huizen en MFC's. Antwoorden konden gegeven worden aan de hand van een Likert schaal. Al de bovenstaande opties worden hoger gewaardeerd in een MFC. MFC's zijn vaak recenter opgezet en beschikken over meer middelen dan dorps huizen.

6.4 Cijfer leefbaarheid en cijfer dorps huis en MFC

Figuur 27 t/m 32 in de bijlage gaan over de cijfers die aan de leefbaarheid van het dorp en aan het dorps huis en MFC zijn gegeven.

De leefbaarheid krijgt in de dorpen met een dorps huis gemiddeld een 7.3 als cijfer en in dorpen met een MFC een 7.4. De leefbaarheid in dorpen met een MFC wordt dus net iets hoger gewaardeerd, maar is nagenoeg gelijk aan de waardering van de leefbaarheid in dorpen met een dorps huis. Dit komt overeen met theorieën van Vermeij & Mollenhorst (2008) en Steenbekkers et al. (2006). Vermeij & Mollenhorst (2008) stellen dat inwoners van dorpen nauwelijks problemen ervaren met het verder moeten reizen naar een voorziening. De leefbaarheid in een dorp met een MFC wordt dus niet hoger gewaardeerd, omdat het dorp meer voorzieningen heeft dan een dorp met een dorps huis. Volgens de theorie van Steenbekkers et al. (2006) zal de leefbaarheid in een dorp met een MFC ook niet hoger worden gewaardeerd dan in een dorp met een dorps huis. Door de toegenomen mobiliteit ervaren dorps bewoners amper problemen met het reizen naar een voorziening.

Er is een Spearman's rho uitgevoerd in SPSS en de resultaten zijn te zien in figuur 37 en 38 in de bijlage. De frequentie van het bezoek van het dorps huis of MFC is afgezet tegen het cijfer van de leefbaarheid. Dit is gedaan voor de dorpen met dorps huis en dorpen met MFC. Bij de dorpen met MFC kwam er wel significantie uit en bij de dorpen met dorps huizen kwam er geen significantie uit. Bij de dorpen met MFC is er dus wel een verband tussen de frequentie van bezoek van het MFC en het cijfer dat er aan de leefbaarheid is gegeven. De correlatiecoëfficiënt bij de dorpen met MFC's is -0.303 wat een zeer zwak negatief verband aantoont. Dit duidt op het volgende: hoe vaker men het MFC bezoekt, des te slechter wordt de leefbaarheid gewaardeerd. Uit verschillende onderzoeken is echter gebleken dat dorpingen sterk hechten aan het dorps huis of MFC als ontmoetingsplek (Out, 2011; Van der Meer et al., 2008; Hospers, 2012). Deze ontmoetingsplek zorgt voor sociale cohesie die een positieve bijdrage levert aan de leefbaarheid in het dorp. De uitkomst van de statistische toets in SPSS correspondeert niet met de bovenstaande theorie. Dit is te verklaren doordat er te weinig cases zijn om een goede statistische toets uit te voeren.

Het gemiddelde cijfer dat men heeft gegeven aan het MFC is een 7.6 tegenover een 7.2 voor het dorps huis. De MFC's krijgen net een iets hoger cijfer dan de dorps huizen. De meest voor de hand liggende verklaring hiervoor is dat een MFC beschikt over meerdere functies dan een dorps huis. Vermeij & Mollenhorst (2008) en Steenbekkers et al. (2006) stellen daarentegen dat het aantal voorzieningen in het dorp geen invloed heeft op de leefbaarheid. Het hogere cijfer voor MFC's kan dus niet verklaard worden uit dat MFC's over meer voorzieningen beschikken. De hogere waardering voor MFC's kan wel verklaard worden uit de betere toegankelijkheid. Uit de enquêtes is gebleken dat de toegankelijkheid van MFC's hoger wordt gewaardeerd dan de toegankelijkheid bij dorps huizen. Ook de ontmoetingsplek, sfeer en het uiterlijk van het gebouw en de inrichting scoren bij een MFC hoger dan bij een dorps huis.

6.5 Sense of place

In de enquête is ook gevraagd in welke mate de praktische functie (place dependence), sociale functie (place attachment) en het zich thuis voelen (place identity) in het dorpshuis of MFC bijdragen aan het gegeven cijfer voor het dorpshuis of MFC. In de tabel hieronder zijn de resultaten te zien. De praktische functie scoort het hoogst bij het MFC, terwijl de sociale functie hoger scoort bij het dorpshuis. De bijdrage aan het cijfer van zich thuis voelen is in dorpen met een dorpshuis en dorpen met een MFC nagenoeg gelijk.

	Dorpshuis	MFC
Praktische functie	3.1	4.1
Sociale functie	4.1	3.4
Het zich thuis voelen	3.4	3.3

Figuur 7. Sense of place

Place dependence heeft de grootste bijdrage aan het gegeven cijfer bij MFC's. Bij place dependence gaat het vooral om de mogelijkheden die een plaats te bieden heeft en niet om de emotionele waarde die een plaats heeft. Het cijfer dat aan MFC's is gegeven komt dus voornamelijk voort uit hoe de inwoners de praktische functie van het MFC waarderen. Zoals ook uit paragraaf 8.2 blijkt, is de belangrijkste reden dat inwoners de MFC's bezoeken de praktische reden.

Place attachment speelt een grotere rol bij het gegeven cijfer aan dorpshuizen. Volgens Low & Altman (1992) raken mensen gehecht aan plaatsen door de sociale relaties die hierin ontstaan. In paragraaf 6.2 werd genoemd dat het ontmoeten van medebewoners de belangrijkste reden is waarom inwoners het dorpshuis bezoeken. De sociale functie (place attachment) van het dorpshuis draagt dan ook het meest bij aan de waardering hiervan.

6.6 Eerste woord bij gedachte dorpshuis of MFC

In figuur 33 t/m 36 in de bijlage is een overzicht te vinden van de eerste woorden die bij de inwoners opkomen wanneer ze dachten aan het dorpshuis of MFC. De top drie van beide dorpshuizen en beide MFC's is in onderstaande tabel te zien.

	Dorpshuis De Rede	Dorpshuis Hitzum	MFC Nij Franjum	MFC Het Spectrum
1.	Gezellig	Ontmoetingsruimte	Vereniging	Multi culti centrum
2.	Ontmoetingsplek	Gezelligheid	Dorpshuis	Gezellig
3.	Dorpshuis	Bier	Mooi gebouw	Trots

Figuur 8. Eerste woord dorpshuizen en MFC's

Bij beide dorpshuizen staan gezelligheid en ontmoetingsplek op nummer één en twee. In paragraaf 6.2 kwam al naar voren dat de belangrijkste reden van bezoek van het dorpshuis de ontmoeting van de medebewoners is, deze belangrijke ontmoetingsfunctie komt ook naar voren wanneer aan de inwoners wordt gevraagd naar het eerste woord wat bij hun opkomt als ze denken aan het dorpshuis. Ook uit verschillende onderzoeken die in paragraaf 3.9 zijn besproken komt naar voren dat dorpingen sterk hechten aan het dorpshuis of MFC als ontmoetingsplek (Out, 2011; Van der Meer et al., 2008; Hospers, 2012).

Bij MFC Nij Franjum staat dorpshuis op nummer twee in de top drie, dit is te verklaren doordat het dorpshuis twee jaar geleden is verbouwd tot MFC. Ook mooi gebouw staat in de top drie, in figuur 26 in de bijlage komt naar voren dat MFC's vele malen beter scoren op het uiterlijk van het gebouw en de inrichting. Op nummer één staat vereniging, deze is ook terug te vinden in de top drie bij de reden van bezoek van het MFC. Bij MFC het Spectrum komt wel het multifunctionele van het gebouw naar voren, tevens staan gezellig en trots in de top drie. Het 'gezellige' duidt vermoedelijk op het ontmoeten van medebewoners door middel van activiteiten.

7. Conclusies

In dit onderzoek is gekeken naar het verschil in leefbaarheid tussen dorpen met een dorps huis in vergelijking met dorpen met een MFC. De resultaten zijn tot stand gekomen door middel van de afname van enquêtes in vier dorpen, twee dorpen met een dorps huis en twee dorpen met een MFC.

Belangrijkste functies van een dorps huis en MFC

Een dorps huis is een gebouw voor de dorps gemeenschap en heeft als belangrijkste functie een ontmoetingsplek voor medebewoners. De functie van ontmoetingsplek kwam ook als belangrijkste reden van bezoek naar voren uit de enquête. Place attachment speelt de grootste rol bij de waardering van dorps huizen.

Een MFC heeft naast de functie van ontmoetingsplek nog een praktische functie: de huisvesting van verschillende voorzieningen. Deze praktische functie kwam ook als belangrijkste reden van bezoek naar voren uit de enquête. Place dependence speelt de grootste rol bij de waardering van MFC's.

In de volgende paragrafen worden de deelvragen beantwoord waarna er daarna een conclusie kan worden getrokken.

Invloed van voorzieningen op de leefbaarheid

Uit verschillende onderzoeken is naar voren gekomen dat de aanwezigheid van voorzieningen weinig invloed heeft op de leefbaarheid in het dorp (Steenbekkers et al., 2006). Door de toegenomen mobiliteit ervaren de inwoners van dorpen zonder voorzieningen hiermee geen problemen. Volgens Hospers (2012) gaat het bij voorzieningen niet om de beschikbaarheid, maar om de bereikbaarheid. Dorpen met een dorps huis zouden dus eenzelfde waardering van de leefbaarheid moeten krijgen als dorpen met een MFC wanneer er gekeken wordt naar de aanwezigheid van het aantal voorzieningen in het dorp.

Invloed van ontmoetingsplek op de leefbaarheid

Voorzieningen spelen dus geen belangrijke rol bij de waardering van de leefbaarheid, ontmoetingsplekken daarentegen wel. Uit verschillende onderzoeken is naar voren gekomen dat dorpingen sterk hechten aan het dorps huis of MFC als ontmoetingsplek (Out, 2011; Van der Meer et al., 2008; Hospers, 2012). Deze ontmoetingsplek zorgt voor sociale cohesie die een positieve bijdrage levert aan de leefbaarheid in het dorp.

Invloed dorps huis en MFC op de leefbaarheid in het dorp

Het is aannemelijk om te verwachten dat de dorpen met een MFC een hogere waardering van de leefbaarheid krijgen doordat deze beschikken over basisvoorzieningen zoals een huisarts, basisschool en supermarkt, welke ontbreken bij de geënquêteerde dorpen met een dorps huis. Maar wanneer er wordt gekeken naar het cijfer dat aan de leefbaarheid is gegeven in dorpen met een dorps huis en dorpen met een MFC is er nagenoeg geen verschil. Dit kan verklaard worden doordat voorzieningen in het dorp weinig invloed hebben op de leefbaarheid (Steenbekkers et al., 2006). Daarentegen spelen ontmoetingsplekken wel een belangrijke rol bij de waardering van de leefbaarheid (Out, 2011; Van der Meer et al., 2008; Hospers, 2012). Deze ontmoetingsplekken zijn zowel in dorpen met dorps huizen als dorpen met MFC's te vinden.

Wanneer er wordt gekeken naar het cijfer dat aan dorpshuizen en MFC's is gegeven komt naar voren dat MFC's net iets hoger worden gewaardeerd dan dorpshuizen. Dit is niet te verklaren doordat MFC's beschikken over meer voorzieningen. Daarentegen komt in de enquête wel naar voren dat de toegankelijkheid, ontmoetingsplek, sfeer en uiterlijk van het gebouw en inrichting bij MFC's allemaal iets hoger worden gewaardeerd bij MFC's.

Het verschil in leefbaarheid in dorpen met een dorpshuis in vergelijking met dorpen met een MFC

Uit de antwoorden op de deelvragen komt naar voren dat er geen verschil is in waardering van de leefbaarheid tussen dorpen met een dorpshuis en dorpen met een MFC, dit komt doordat de aanwezigheid van voorzieningen weinig verschil maakt. Het MFC wordt daarentegen wel iets hoger gewaardeerd dan het dorpshuis. Zoals in de vorige paragraaf is te lezen kan dit verklaard worden door de betere toegankelijkheid, ontmoetingsplek, sfeer en uiterlijk van het gebouw en inrichting bij het MFC.

7.1 Aanbevelingen

Zoals in de aanleiding is vermeld zijn volgens de publieke perceptie voorzieningen vaak essentieel voor de leefbaarheid. Deze thesis toont echter aan dat de beschikbaarheid van een ontmoetingsfunctie in dorpen belangrijker is dan de aanwezigheid van voorzieningen in het dorpshuis of MFC. Kortom het zijn niet de voorzieningen in het dorp die de leefbaarheid maken, maar de ontmoetingsplek voor de inwoners. Het is dus belangrijk om als gemeentes te investeren in een plek waar de inwoners elkaar kunnen ontmoeten, die toegankelijk is en waar sfeer hangt!

Voor een vervolg onderzoek kan er gekeken worden of de resultaten van dit onderzoek overeen komen met de resultaten van heel Nederland, er is nu namelijk alleen maar gekeken naar dorpen in Friesland. Tevens kan er bij een vervolgonderzoek dieper worden ingegaan op de ontmoetingsfunctie van dorpshuizen en MFC's om te kijken of er verschil bestaat. Hier kan na dit onderzoek nog te weinig over gezegd worden, omdat ook de praktische functie is meegenomen.

7.2 Discussie

Bij het analyseren van de data kwam naar voren dat de enquête anders opgesteld had moeten worden. Het was erg lastig om er statistische toetsen op los te laten. De uitkomsten van de enquête zijn vooral beschreven in plaats van getoetst met statistische analyses. Voor goede statistische analyses ontbrak namelijk ook aan voldoende respondenten. Met de secundaire data kon over de uitkomsten van de enquêtes wel conclusies worden getrokken. Bij een vervolg onderzoek is het handig om de enquêtevragen aan te scherpen zodat er beter gebruik gemaakt kan worden van statistische toetsen, welke de uitkomsten van het onderzoek versterken.

8. Literatuurlijst

Arts, B., Behagel, J., van Bommel, S., de Koning, J. & Turnhout, E. (2013). *Forest and Nature Governance: A Practice based approach*. Dordrecht: Springer Science+Business Media.

Blaay de, N., Leijenhof van, J., El Khetabi, Z., Grinten van der, M., Marlet, G. & Larsen, V. (2007) *Maatschappelijke kosten-batenanalyse brede school*. Utrecht: Atlas voor gemeenten.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2014). *Platteland*. Geraadpleegd op 07-10-2014 via <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/toelichtingen/alfabet/p/2009-platteland-toelichting.htm>. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2014). *Statline*. Geraadpleegd op 11-12-2014 via <http://statline.cbs.nl/Statweb/>. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Cresswell, T. (2009). *Place*. Elsevier Inc, 2009, 1-9.

Cuba, L. & Hummon, D.M. (1993). A place to call home: identification with dwelling, community and region. *The sociological quarterly*, 1993 (34), 111-131.

Dam van, F., Groot de, C. & Verwest, F. (2006) *Krimp en ruimte. Bevolkingsafname, ruimtelijke gevolgen en beleid*. Geraadpleegd op 07-01-2015 via http://www.rivm.nl/bibliotheek/digitaaldepot/Krimp_en_ruimte.pdf. Den Haag: Ruimtelijk Planbureau.

Dienst Landelijk Gebied (2014). *Leadergebieden*. Geraadpleegd op 27-10-2014 via <http://www.popprojectennederland.nl/leadergebieden>. Den Haag: Dienst Landelijk Gebied, Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie.

Haartsen, T. & Venhorst, V. (2009). Planning for decline: anticipating on population decline in the Netherlands. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 2010 (2), 218-227.

Hazeu, C.A., Boonstra, N.G.J., Jager-Vreugdenhil, M. & Winsemius, P. (2004). *Buurtinitiatieven en buurtbeleid in Nederland anno 2004*. Den Haag: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. (109-116).

Hidalgo, M. & Hernandez, B. (2001). Place attachment: conceptual and empirical questions. *Journal of Environmental Psychology*, 2001 (21), 273-281.

Holloway, L. & Hubbard, P. (2001). *People and place*. Engeland: Pearson Education.

Hospers, G.J. (2012) Krimpdorpen in een global village. *Geografie*, 21, 24-27.

Hospers, G.J., Kruidhof, W. & van Lochem, M. (2013). Dorpen, voorzieningen en ondernemerschap. *Openbaar bestuur: tijdschrift voor beleid, organisatie & politiek*, 2013 (3), 12-15.

Huisman, C., Jong de, A., Duin van, C. & Stoeldraaijer, L. (2013). *Regionale prognose 2013-2040. Vier grote gemeenten blijven sterke bevolkingstrekkers*. Geraadpleegd op 07-01-2015 via <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/54C923ED-5A6B-4B0C-8380-DC8F0A37FBC9/0/2013Regionaleprognose20132040art.pdf>. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Jorgensen, B.S. & Stedman R.C. (2001). Sense of place as an attitude: Lakeshore owners attitudes toward their properties. *Journal of environmental psychology*, 2001 (21), 233-248.

Knox, P.L. & Marston S.A. (2010). *Human geography places and regions in global context*. Engeland: Pearson Education.

Leidelmeijer, K., Marlet, G., van Iersel, J., van Woerkens, C. & van der Reijden, H. (2008). *De Leefbaarometer*. Den Haag: VROM.

Low, S. & Altman, I. (1992). *Place attachment: a conceptual inquiry*. USA: Springer US.

M3V adviespartners. Brochure MFA's: *multifunctionele accommodaties en brede scholen*. Arnhem: M3V.

Maathuis, S. & Peters, R. (2004). *De huiskamer van de toekomst?* Wageningen: Wageningen Universiteit en Researchcentrum.

Meer, M. van der, Thissen, F., Drooglever Fortuijn, J., Tak, I. van der, Wouw, D. van der, (2008). *De sociale draagkracht van dorpen in Borsele; Leefbaarheid, sociale cohesie en community care in kleine dorpen*. Amsterdam: AMIDSt Universiteit van Amsterdam.

Out, N. (2011). Bewoners maken zelf de leefbaarheid. *Agora*, 27 (4), 18-21.

Primo NH (2004). *Multifunctionele accommodaties in Noord-Holland in theorie en praktijk*. Noord-Holland: Purmerend.

Provincie Friesland (2004). *Beleidsnotitie dorpshuizen en multifunctionele accomodaties*. Friesland: Gedeputeerde Staten van Friesland.

Provincie Friesland (2013). *Notitie dorpshuizen, mfc's en wijkgebouwen*. Friesland: Gemeente Sudwest-Friesland.

Provincie Friesland (2010). *Plattelânsrapport 2005-2008*. Friesland: Gedeputeerde Staten van Friesland.

Provincie Friesland (2014). *Subsidie Streekwurk*. Geraadpleegd op 07-10-2014 via <http://www.fryslan.nl/streekwurk>. Leeuwarden: Provincie Friesland.

Schnabel, P. (2000). Vergroting van de maatschappelijke cohesie door versterking van de sociale infrastructuur. Probleemverkenning en aanzet tot beleid. *In de marge. Het sociaal debat*. 2000, 21-34.

Sociaal Cultureel Planbureau (2002). *Zekere banden. Sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Steenbekkers, A., Simon, C. & Veldheer, V. (2006). *Thuis op het platteland; de leefsituatie van stad en platteland vergeleken*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Stichting Doarpswurk (2014). *Dorpshuizen in Friesland*. Geraadpleegd op 07-10-2014 via <http://www.doarpswurk.nl/>. Raerd: Stichting Doarpswurk.

Thissen, F. (2009). Social capital in rural communities in the Netherlands. *Journal for Geography*. 2009 (4-1), 65-76.

Thissen, F. & Drooglever Fortuijn, J. (2012). *Het dorpshuis: van bewoners en voor bewoners*. Amsterdam: Urban Geography Programme, Universiteit van Amsterdam.

Van der Wouw, D. (2011). *Leefbaarheid, themarapport Sociale Staat van Zeeland*. Middelburg: Scoop.

Vermeij, L. & Mollenhorst, G. (2008). *Overgebleven dorpsleven; sociaal kapitaal op het hedendaagse platteland*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

White, D.D., Virden, R.J. & van Riper, C.J. (2008) *Effects of place identity, place dependence, and experience-use of history on perceptions of recreation impacts in a natural setting*. Germany: Springer Science Business Media.

9. Bijlagen

9.1 Enquête

Geachte lezer,

Mijn naam is Lisa Visser en ik studeer sociale geografie en planologie aan de Rijksuniversiteit van Groningen. Voor het afronden van mijn bachelor ben ik momenteel bezig met het schrijven van mijn scriptie. Het onderwerp van mijn scriptie gaat over het effect van dorpshuizen en multifunctionele centra op de leefbaarheid in dorpen. Door middel van enquêtes aan de inwoners van dorpen met een dorpshuis of MFC probeer ik aan mijn data te komen. Het invullen van de enquête duurt maar enkele minuten en u helpt hier mij enorm mee.

Hartelijk dank voor uw medewerking!

- **Hoe vaak bezoekt u Nij Franjum?**

- twee keer per week of vaker
- één keer per week
- twee keer per maand
- één keer per maand
- één keer per kwartaal
- één keer per half jaar
- één keer per jaar
- nooit

- **Ik bezoek Nij Franjum voor (meerdere antwoorden zijn mogelijk):**

- praktische reden (huisarts, bezoek bedrijf, verkiezingen)
- ontspanning
- ontmoetingsplek medebewoners
- vereniging/club
- vrijwilligerswerk
- anders:

- **Wat is uw ervaring met Nij Franjum op het gebied van:**

	Uitstekend	Voldoende	Neutraal	Onvoldoende	Slecht
Toegankelijkheid	☐	☐	☐	☐	☐
Ontmoetingsplek	☐	☐	☐	☐	☐
Sfeer	☐	☐	☐	☐	☐
Aanbod voorzieningen	☐	☐	☐	☐	☐
Aanbod activiteiten	☐	☐	☐	☐	☐
Uiterlijk gebouw en inrichting	☐	☐	☐	☐	☐

- **Welk cijfer geeft u de leefbaarheid in Marssum? ***

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- **In welke mate speelt Nij Franjum hierbij een rol?**

1 (niet) 2 3 4 5 (heel sterk)

- **Wat is het eerste woord wat in u opkomt als u denkt aan Nij Franjum?**

.....
.....
.....

- **Welk cijfer geeft u Nij Franjum?**

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- **In welke mate draagt de praktische functie van Nij Franjum bij aan het gegeven cijfer?**

1 (niet) 2 3 4 5 (heel sterk)

- **In welke mate draagt de sociale functie van Nij Franjum bij aan het gegeven cijfer?**

1 (niet) 2 3 4 5 (heel sterk)

- **In welke mate draagt het zich thuis voelen in Nij Franjum bij aan het gegeven cijfer?**

1 (niet) 2 3 4 5 (heel sterk)

- **Wat is uw geslacht**

Man Vrouw

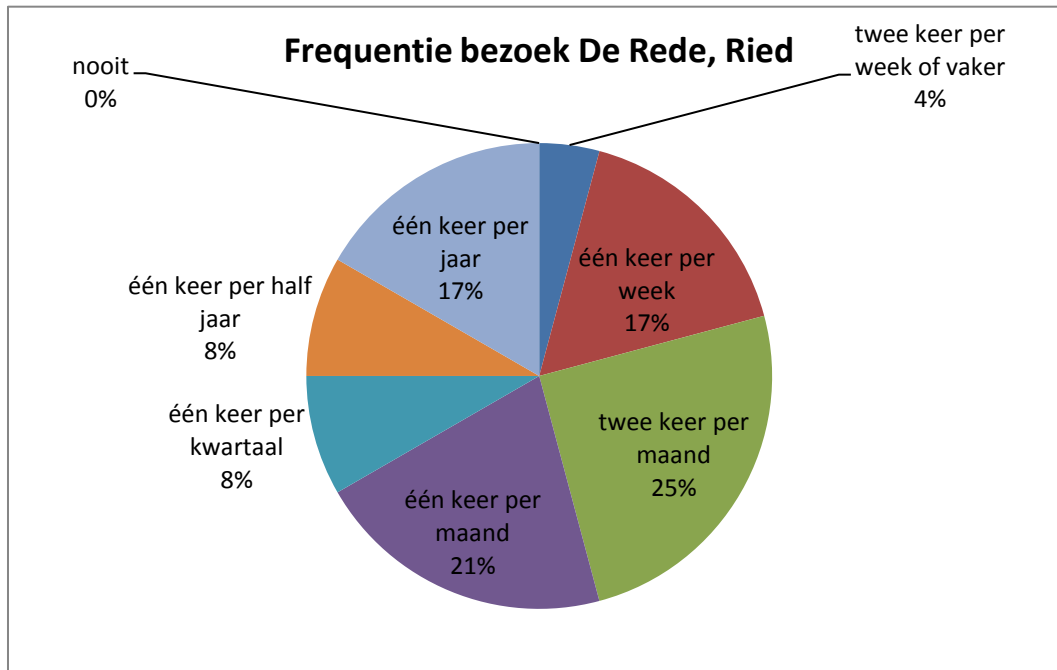
- **Wat is uw leeftijd?**

0-24 25-64 65+

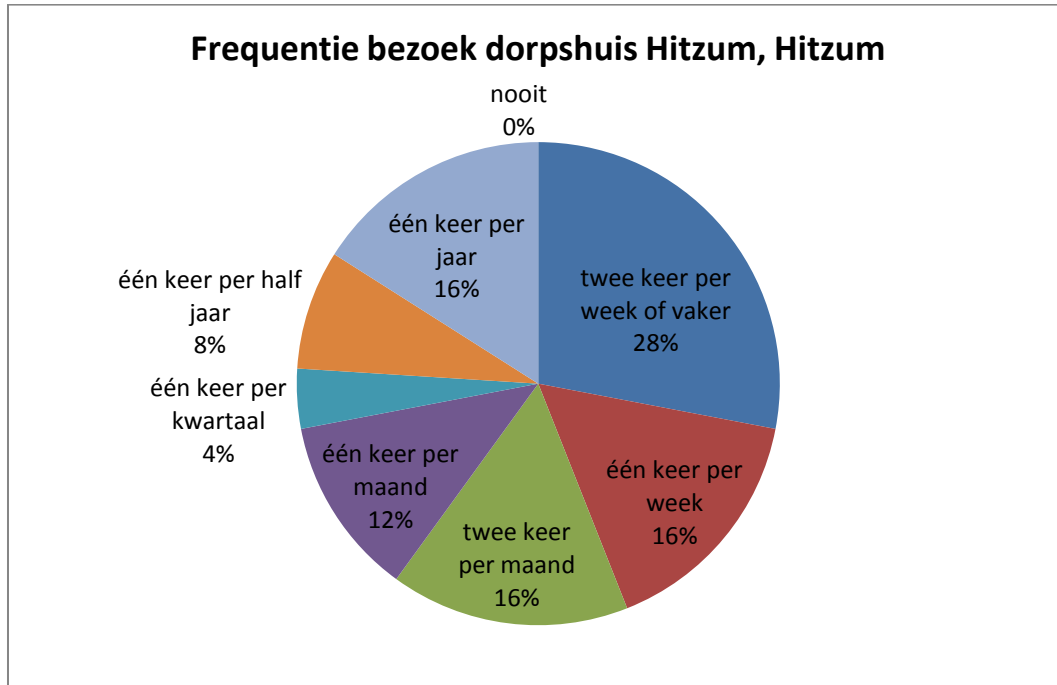
Hartelijk dank voor uw medewerking!

* Omcirkelen wat het meest van toepassing is.

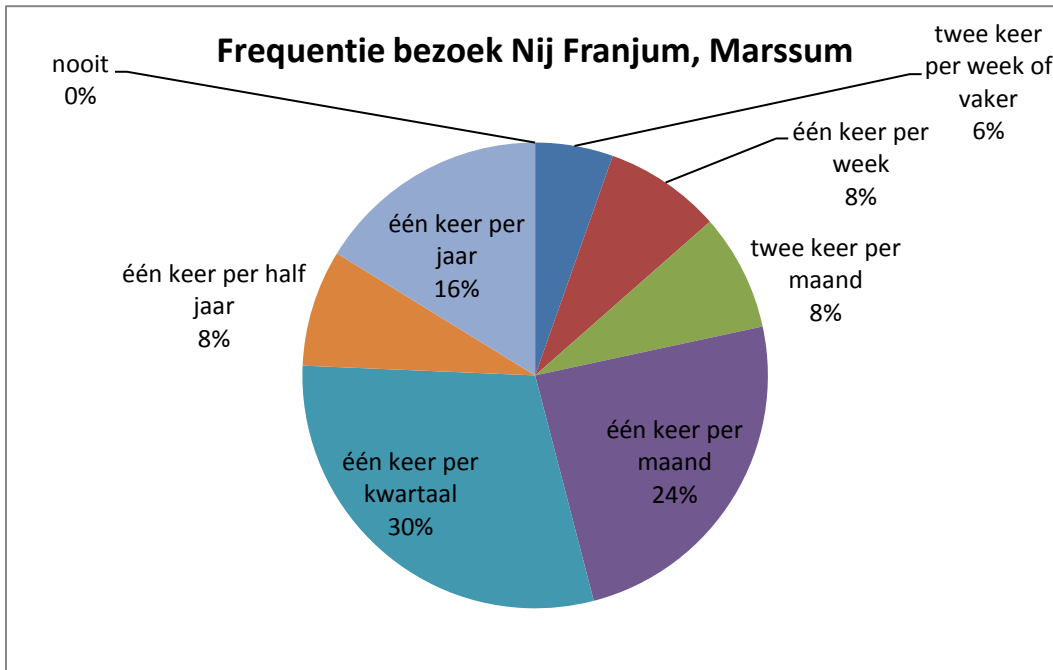
9.2 Cirkeldiagrammen frequentie bezoek dorpshuizen en multifunctionele centra

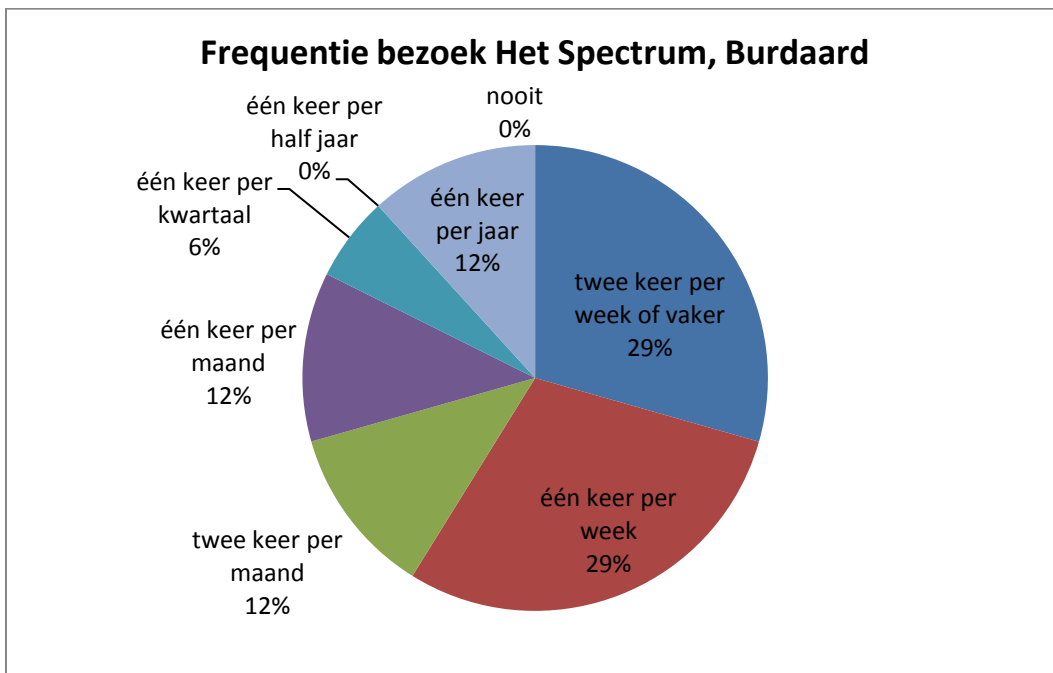
Figuur 9. Frequentie bezoek De Rede, Ried

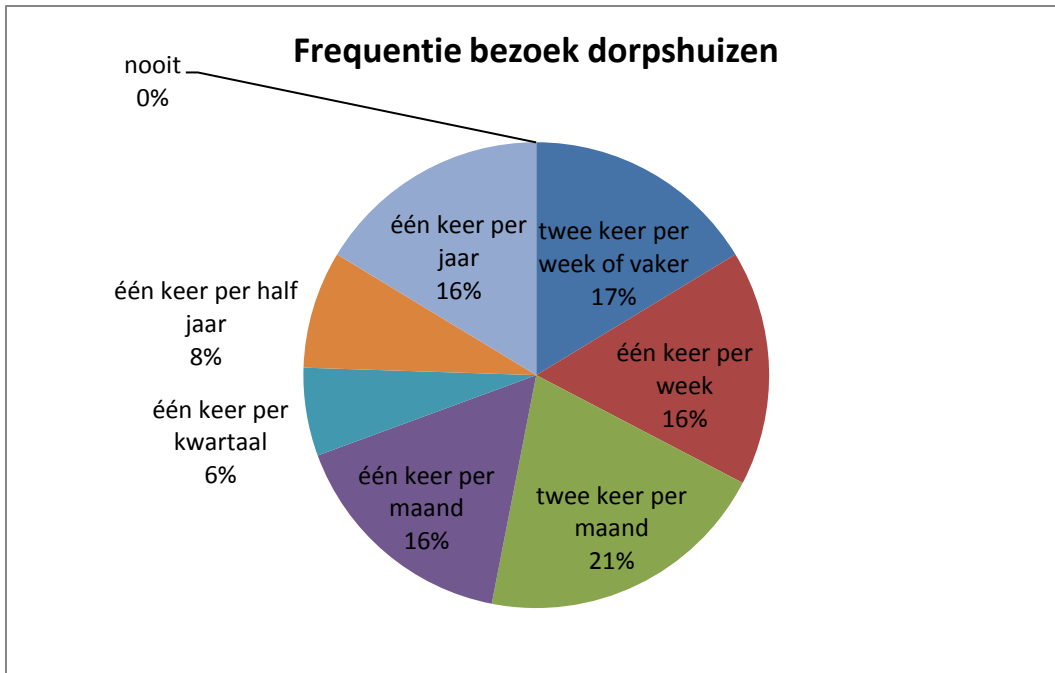
Figuur 10. Frequentie bezoek Dorpshuis Hitzum, Hitzum

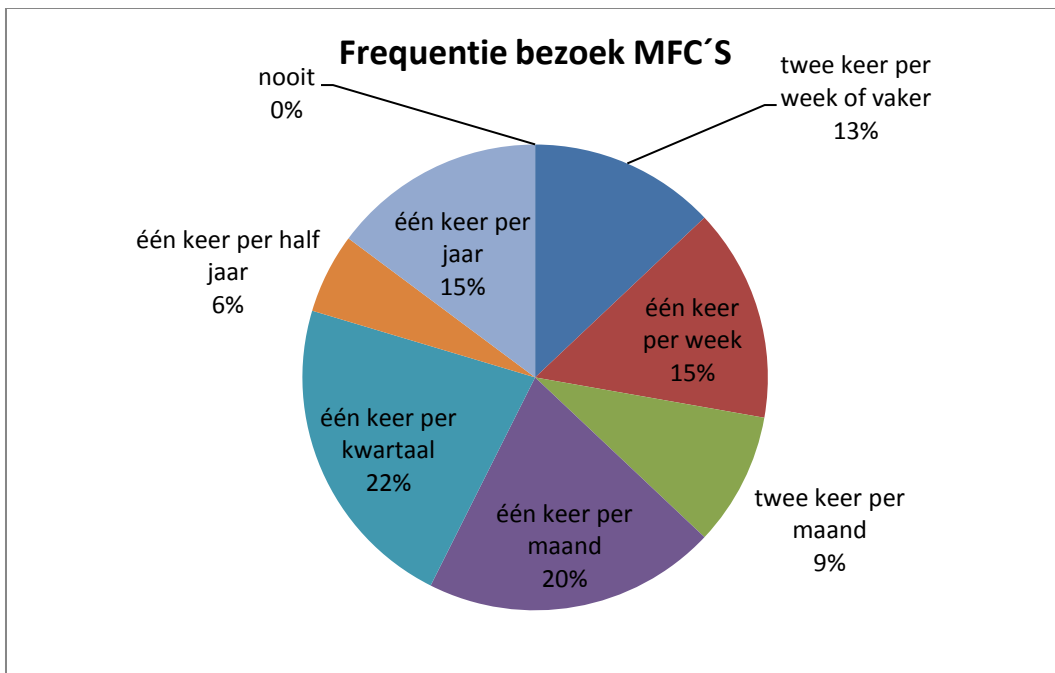
Figuur 11. Frequentie bezoek Nij Franjum, Marssum

Figuur 12. Frequentie bezoek Het Spectrum, Burdaard

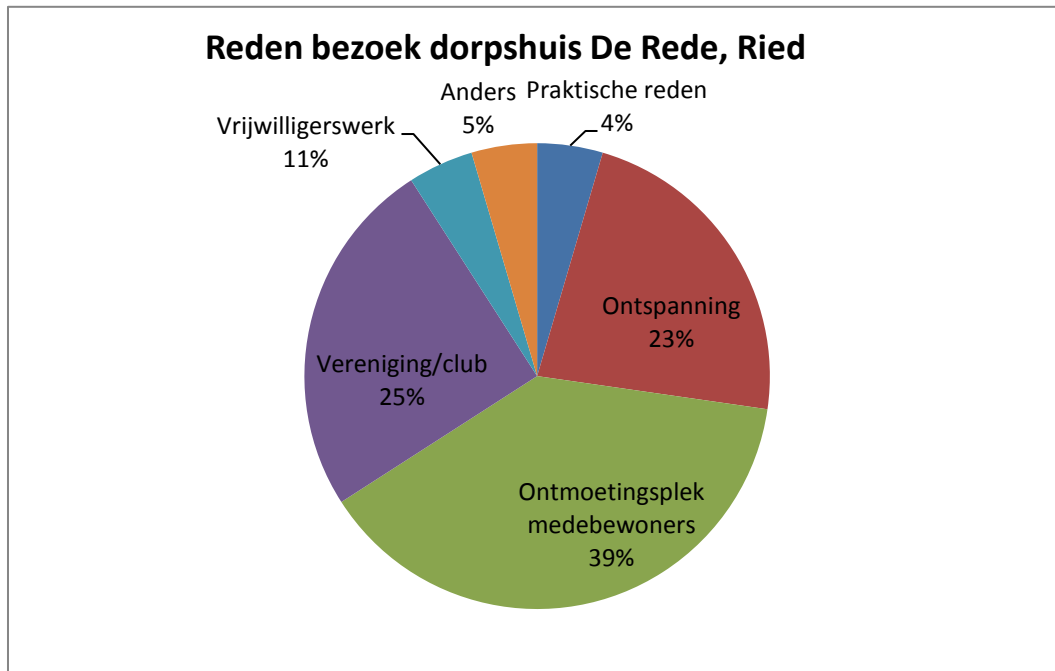

Figuur 13. Frequentie bezoek dorpshuizen

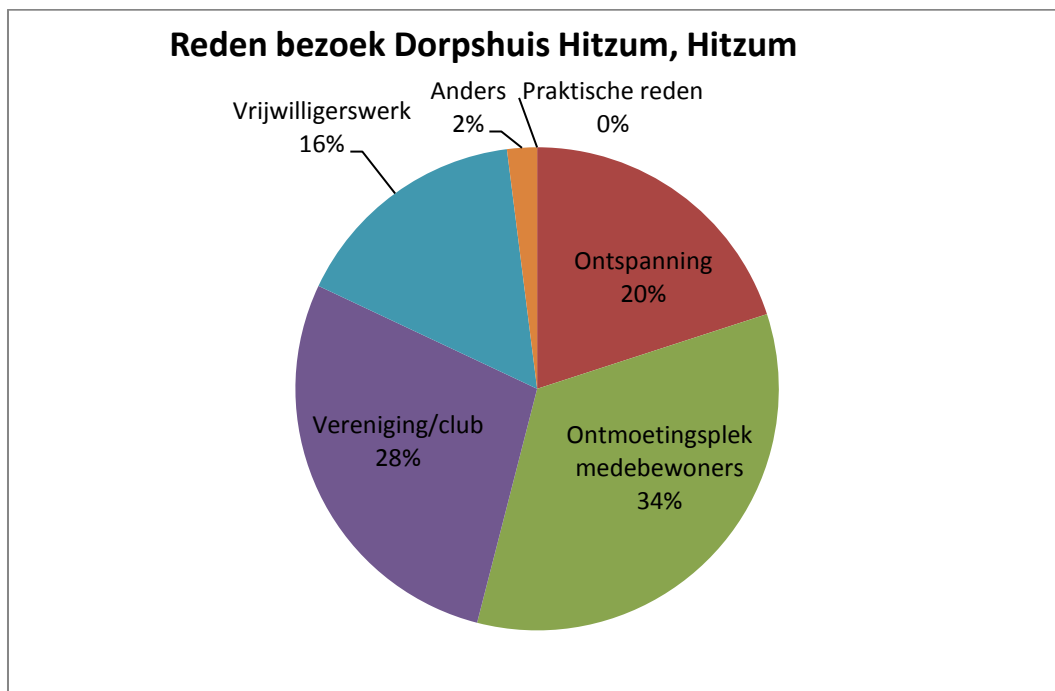

Figuur 14. Frequentie bezoek MFC'S

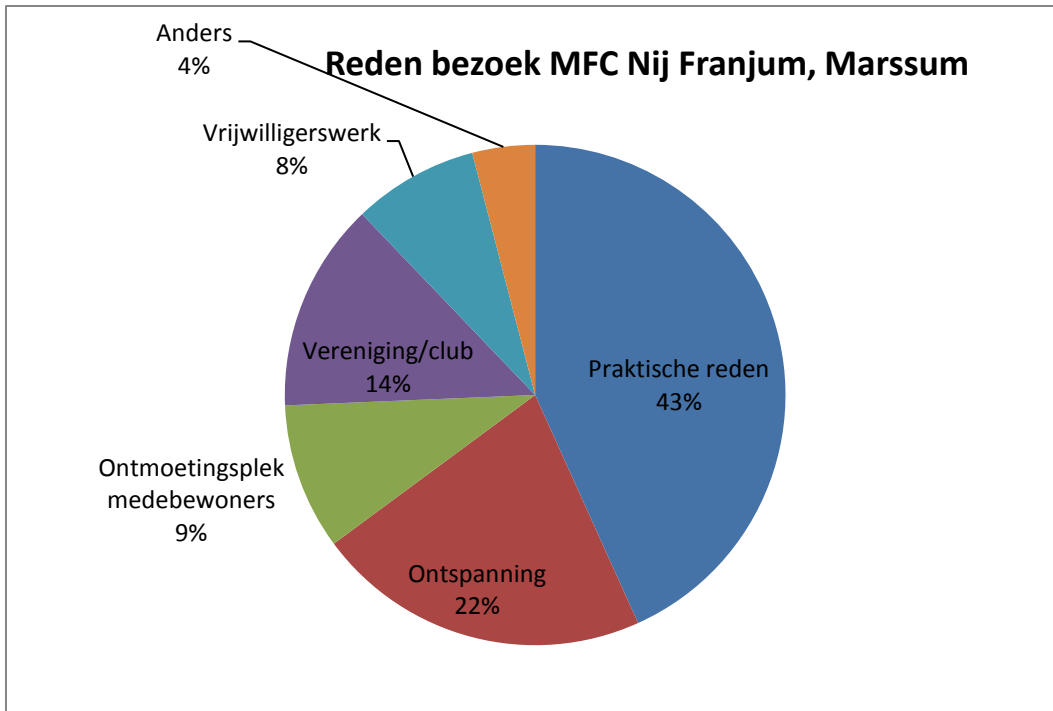
9.3 Cirkeldiagrammen reden bezoek dorpshuizen en multifunctionele centra

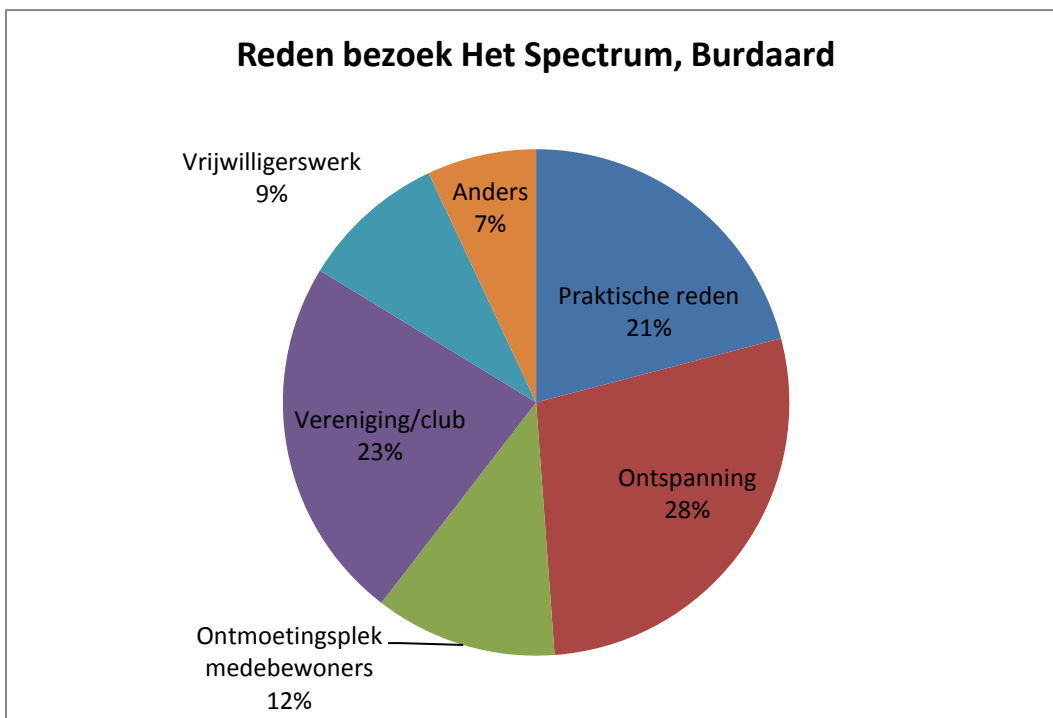
Figuur 15. Reden bezoek De Rede, Ried

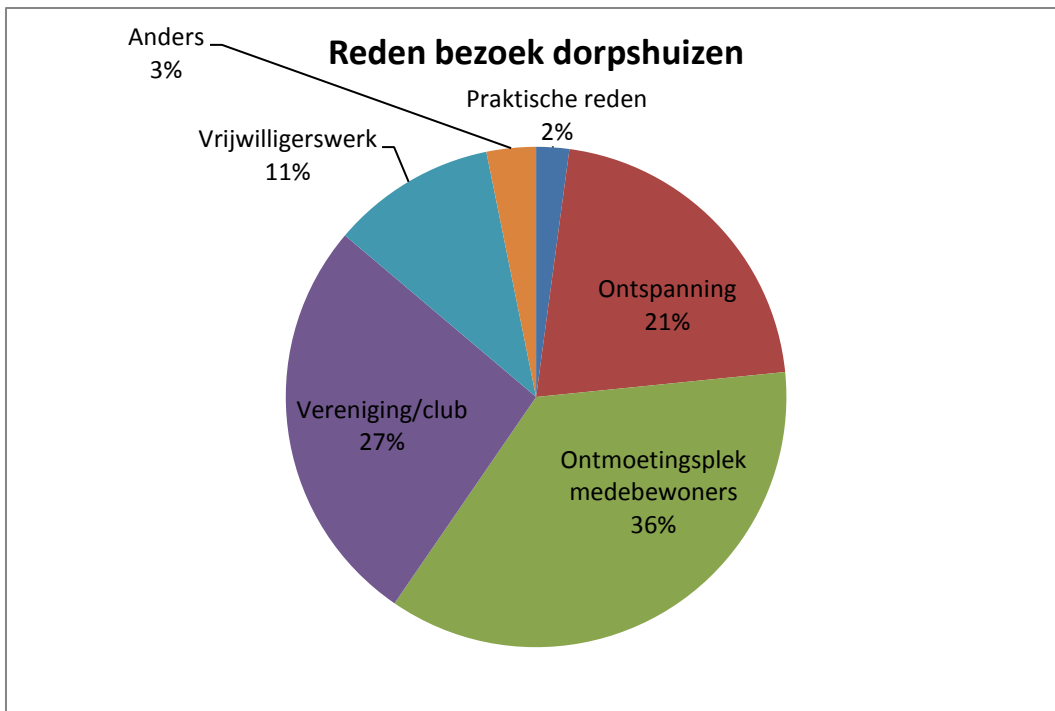
Figuur 16. Reden bezoek Dorpshuis Hitzum, Hitzum

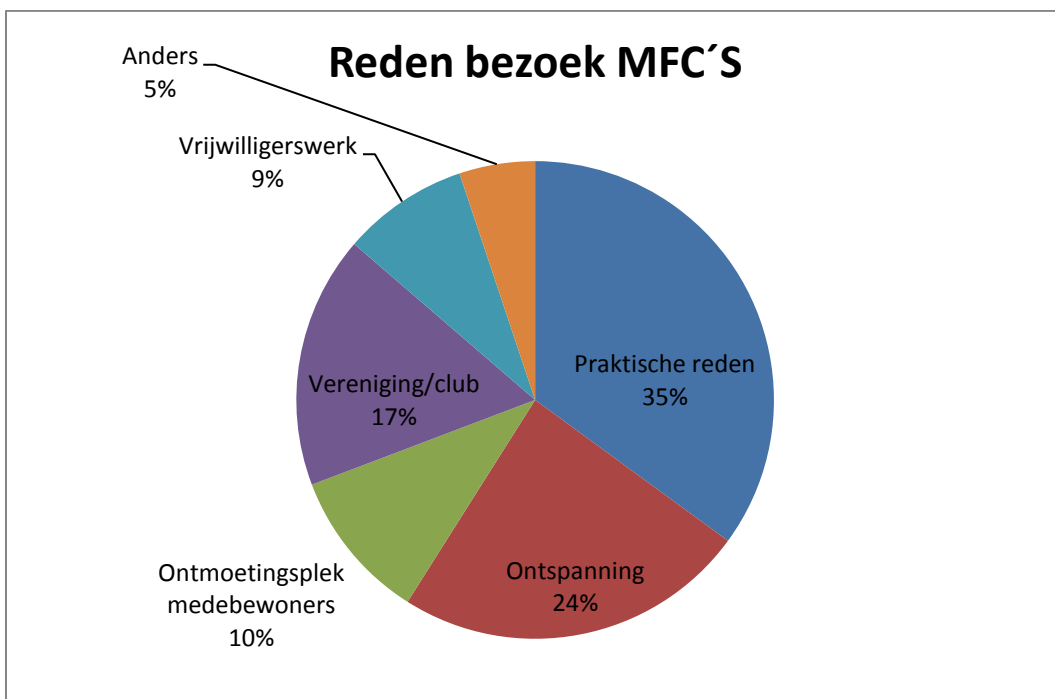
Figuur 17. Reden bezoek Nij Franjum, Marssum

Figuur 18. Reden bezoek Het Spectrum, Burdaard

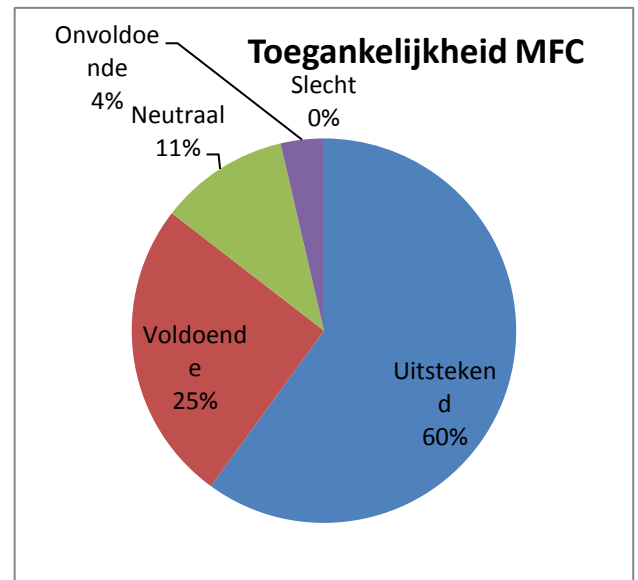
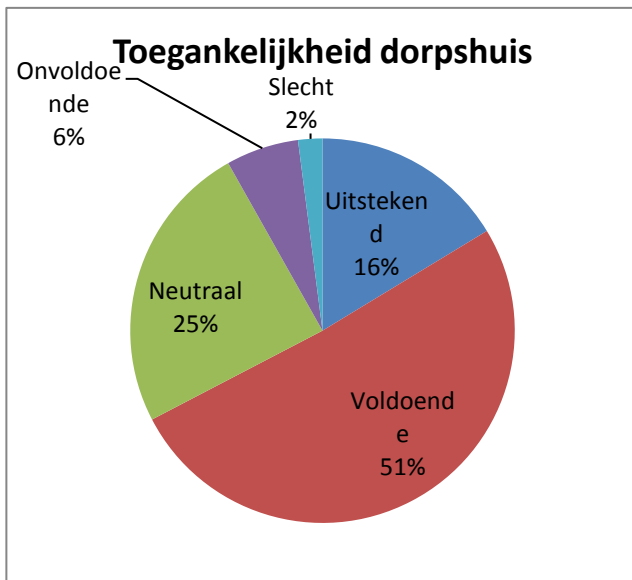

Figuur 19. Reden bezoek dorpshuizen

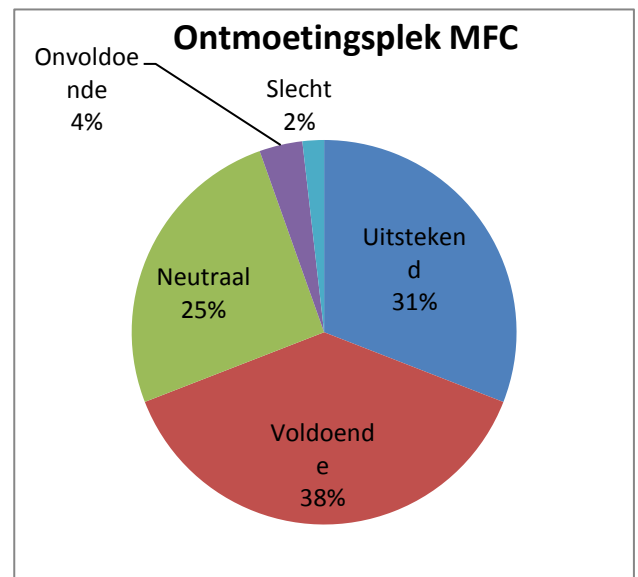
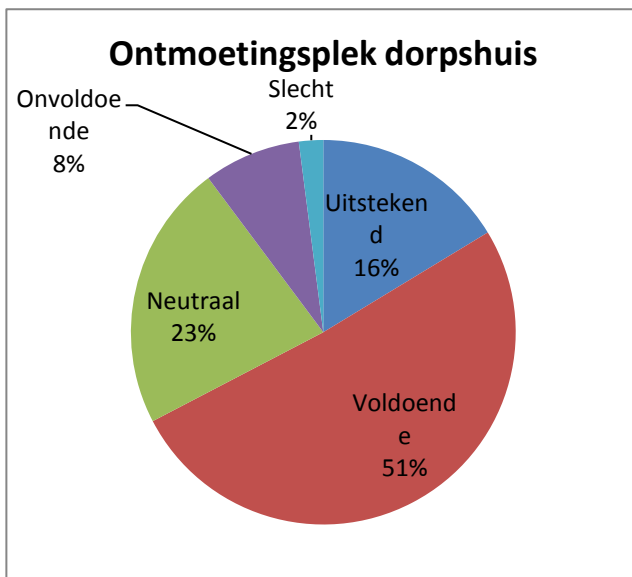

Figuur 20. Reden bezoek MFC'S

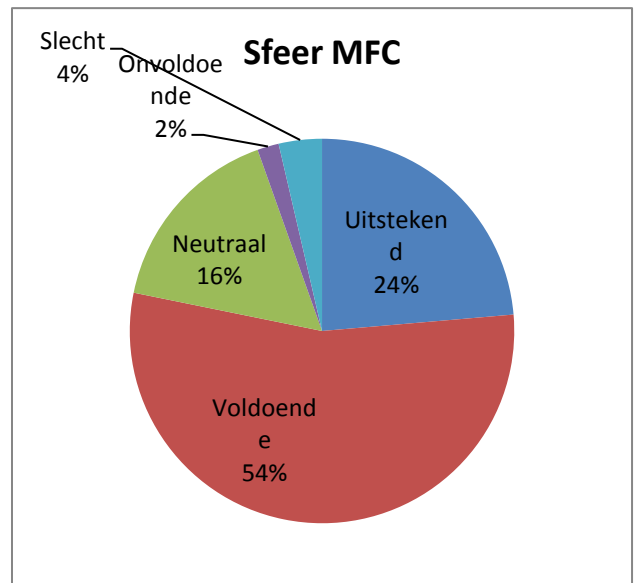
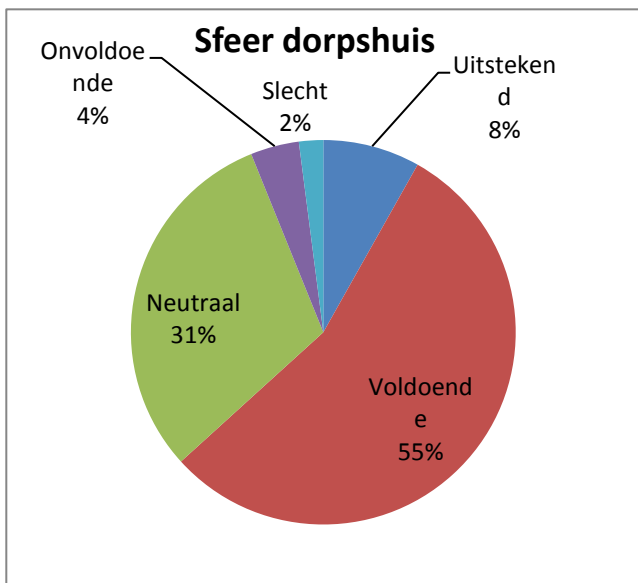
9.4 Beoordeling kenmerken dorps huis en MFC

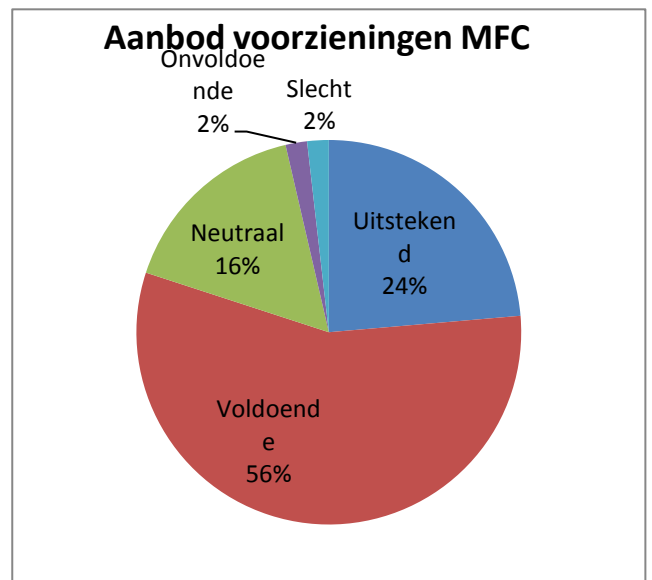
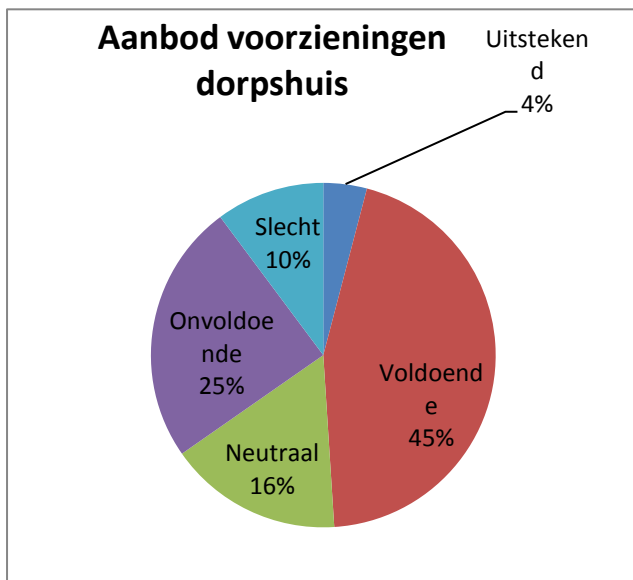
Figuur 21. Waardering toegankelijkheid dorps huis en MFC

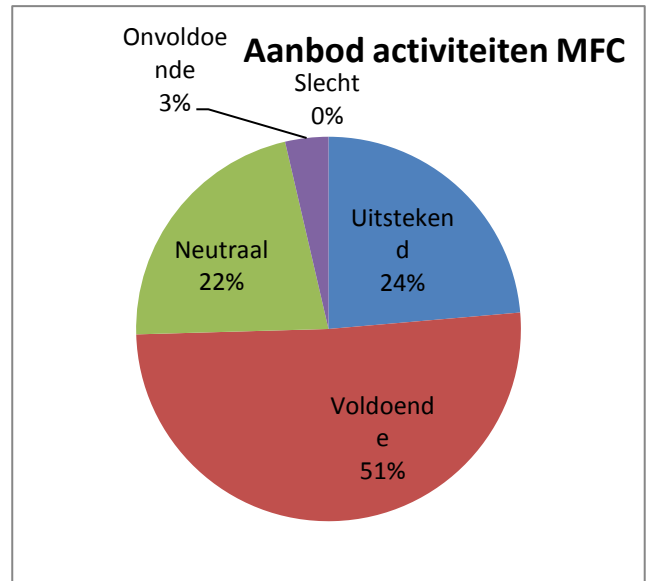
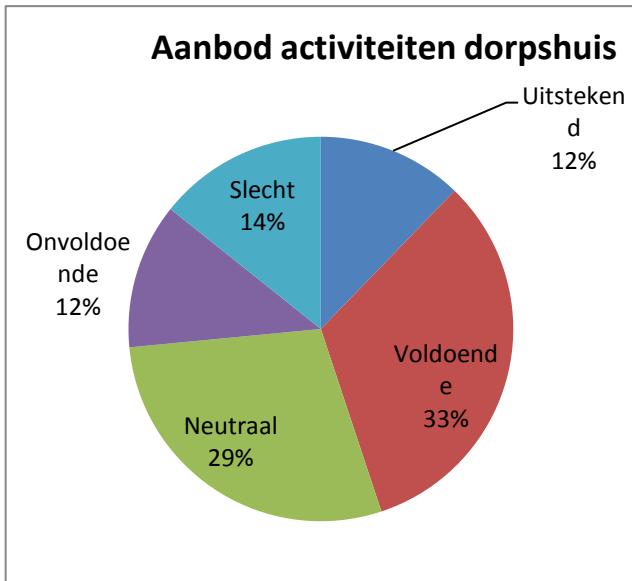
Figuur 22. Waardering ontmoetingsplek dorps huis en MFC

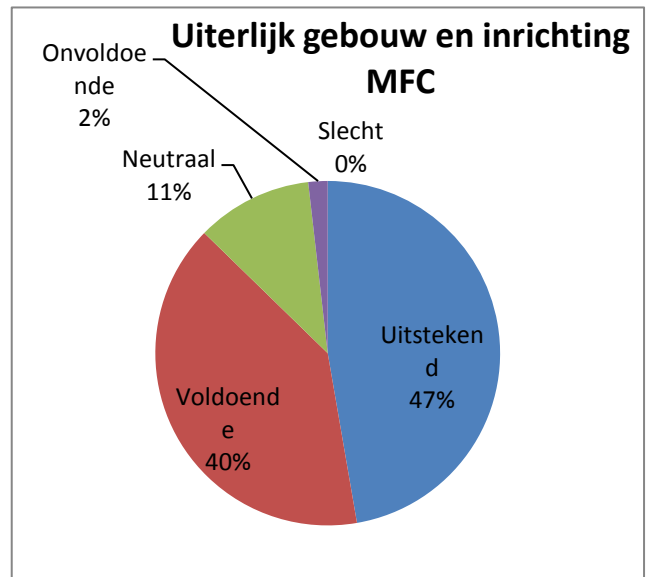
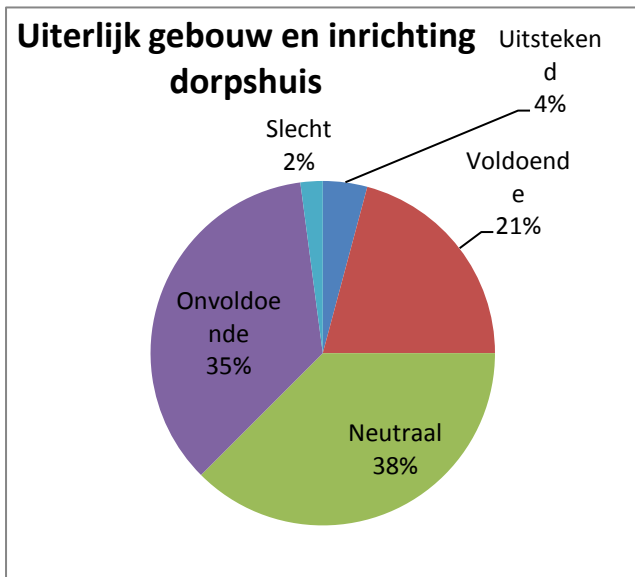
Figuur 23. Waardering sfeer dorps huis en MFC

Figuur 24. Waardering aanbod voorzieningen dorps huis en MFC

Figuur 25. Waardering aanbod activiteiten dorps huis en MFC

Figuur 26. Waardering uiterlijk gebouw en inrichting dorps huis en MFC

9.5 Tabellen cijfers leefbaarheid en cijfers dorpshuis/MFC en mate van sense of place

Dorpshuis De Rede, Ried	
Cijfer leefbaarheid in dorp <i>Schaal 1-10</i>	7.6
Rol dorpshuis hierin <i>Schaal 1-5</i>	3.0
Cijfer dorpshuis <i>Schaal 1-10</i>	7.3
Praktische functie <i>Schaal 1-5</i>	2.6
Sociale functie <i>Schaal 1-5</i>	4.0
Het zich thuis voelen <i>Schaal 1-5</i>	3.0

Figuur 27. Cijfers leefbaarheid en cijfers dorpshuis en mate van sense of place, De Rede, Ried

Dorpshuis Hitzum, Hitzum	
Cijfer leefbaarheid in dorp <i>Schaal 1-10</i>	7.0
Rol dorpshuis hierin <i>Schaal 1-5</i>	3.3
Cijfer dorpshuis <i>Schaal 1-10</i>	7.1
Praktische functie <i>Schaal 1-5</i>	3.6
Sociale functie <i>Schaal 1-5</i>	4.2
Het zich thuis voelen <i>Schaal 1-5</i>	3.8

Figuur 28. Cijfers leefbaarheid en cijfers dorpshuis en mate van sense of place, Dorpshuis Hitzum, Hitzum

Dorpshuizen De Rede en Hitzum	
Cijfer leefbaarheid in dorp <i>Schaal 1-10</i>	7.3
Rol dorpshuis hierin <i>Schaal 1-5</i>	3.2
Cijfer dorpshuis <i>Schaal 1-10</i>	7.2
Praktische functie <i>Schaal 1-5</i>	3.1
Sociale functie <i>Schaal 1-5</i>	4.1
Het zich thuis voelen <i>Schaal 1-5</i>	3.4

Figuur 29. Cijfers leefbaarheid en cijfers dorpshuis en mate van sense of place De Rede en Dorpshuis Hitzum.

MFC Nij Franjum, Marssum	
Cijfer leefbaarheid in dorp <i>Schaal 1-10</i>	7.5
Rol MFC/dorpshuis hierin <i>Schaal 1-5</i>	2.9
Cijfer MFC/dorpshuis <i>Schaal 1-10</i>	7.8
Praktische functie <i>Schaal 1-5</i>	4.0
Sociale functie <i>Schaal 1-5</i>	3.5
Het zich thuis voelen <i>Schaal 1-5</i>	3.3

Figuur 30. Cijfers leefbaarheid en cijfers MFC en mate van sense of place, Nij Franjum, Marssum

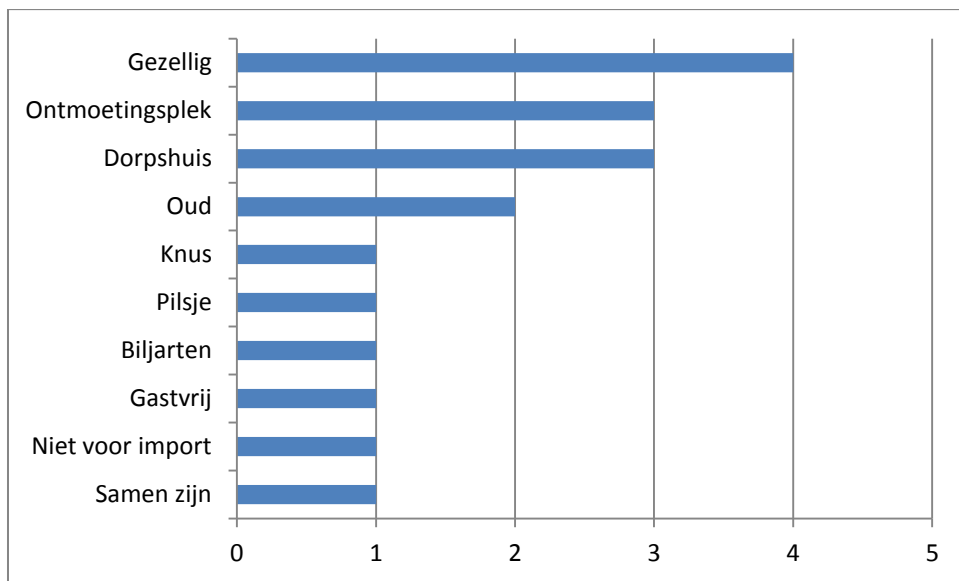
MFC Het Spectrum, Burdaard	
Cijfer leefbaarheid in dorp <i>Schaal 1-10</i>	7.2
Rol MFC hierin <i>Schaal 1-5</i>	3.5
Cijfer MFC <i>Schaal 1-10</i>	7.3
Praktische functie <i>Schaal 1-5</i>	4.2
Sociale functie <i>Schaal 1-5</i>	3.2
Het zich thuis voelen <i>Schaal 1-5</i>	3.2

Figuur 31. Cijfers leefbaarheid en cijfers MFC en mate van sense of place, Het Spectrum, Burdaard

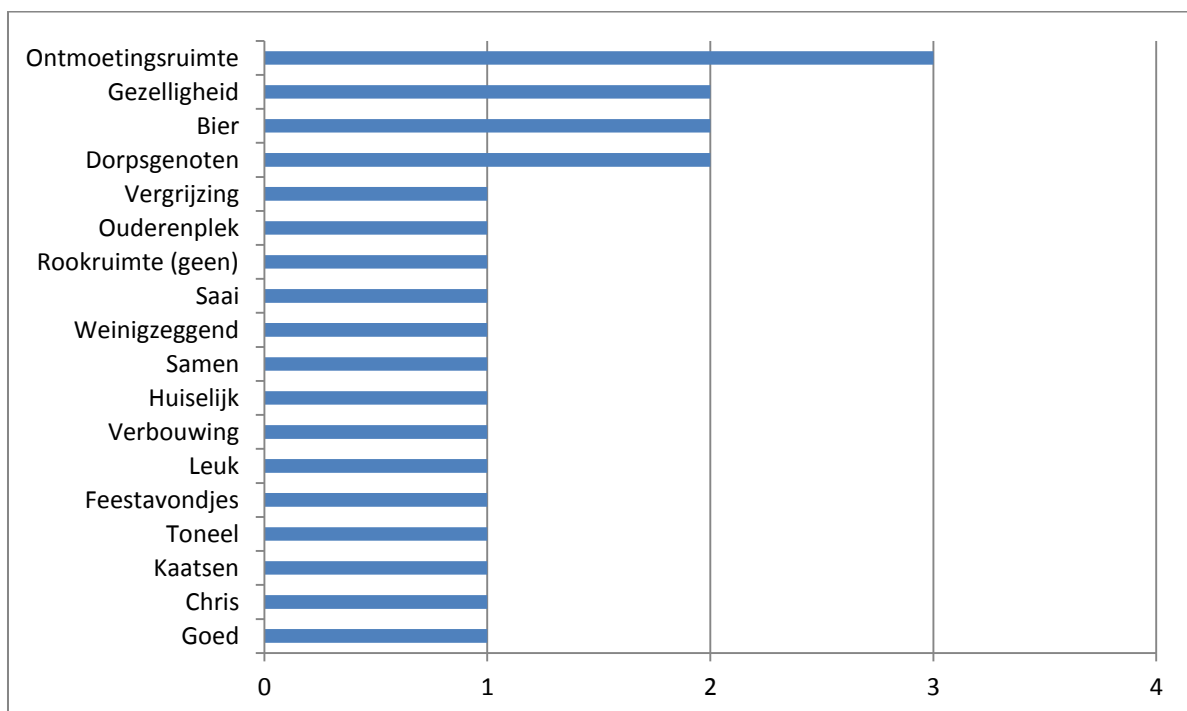
MFC'S Nij Franjum en Het Spectrum	
Cijfer leefbaarheid in dorp <i>Schaal 1-10</i>	7.4
Rol MFC hierin <i>Schaal 1-5</i>	3.2
Cijfer MFC/dorpshuis <i>Schaal 1-10</i>	7.6
Praktische functie <i>Schaal 1-5</i>	4.1
Sociale functie <i>Schaal 1-5</i>	3.4
Het zich thuis voelen <i>Schaal 1-5</i>	3.3

Figuur 32. Cijfers leefbaarheid en cijfers MFC'S en mate van sense of place, Nij Franjum en Het Spectrum.

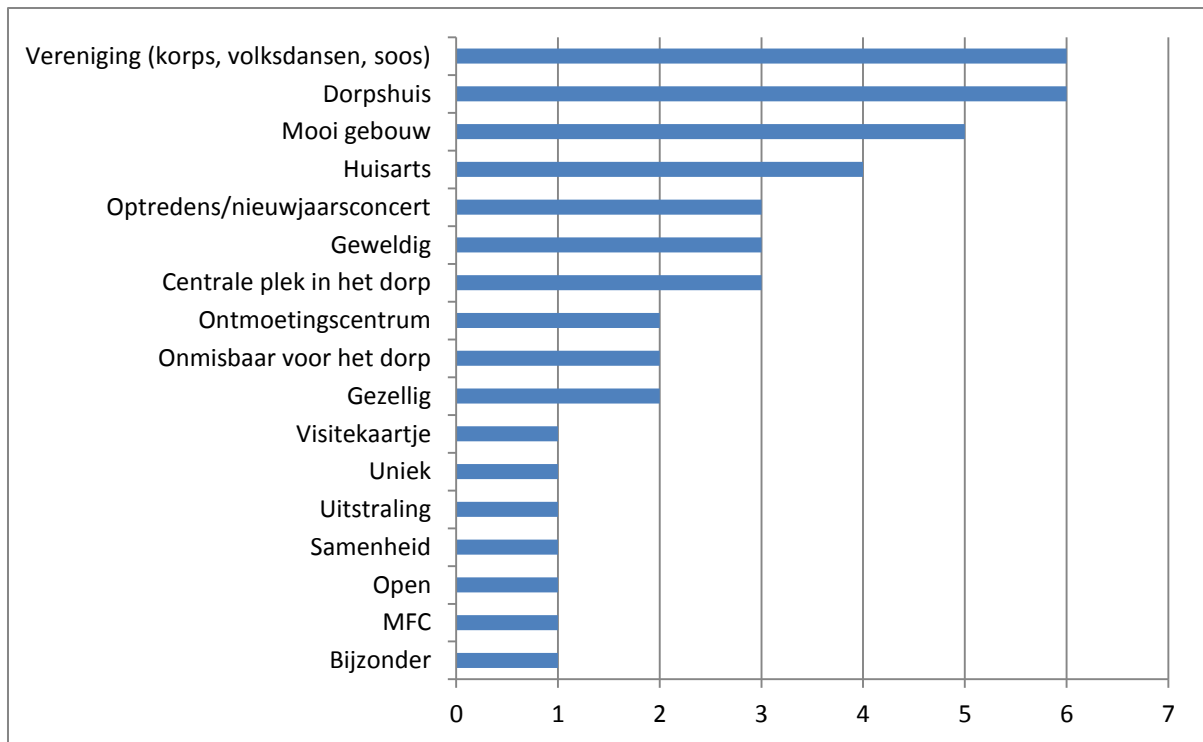
9.6 Eerste woord bij gedachte dorpshuis of MFC

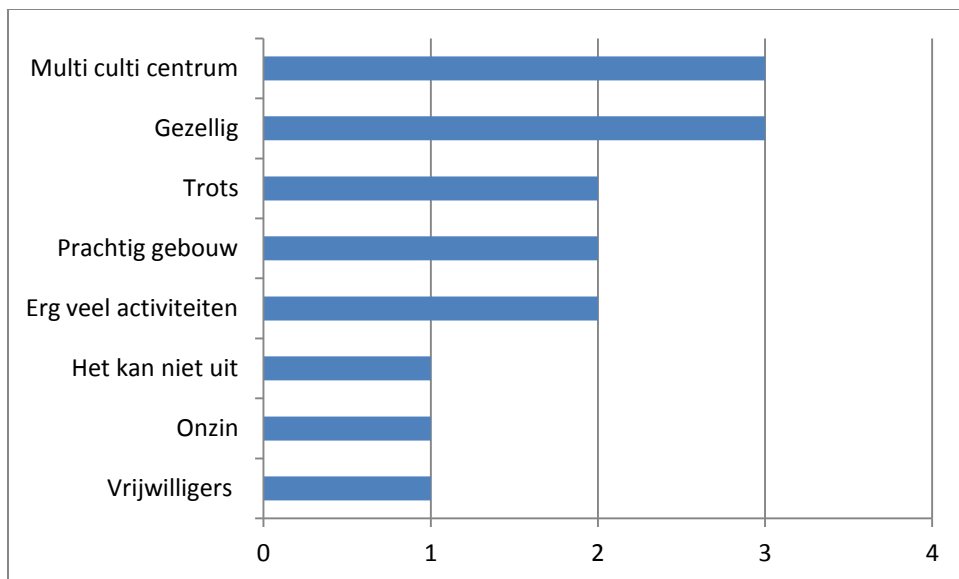
Figuur 33. Woorden de Rede, Ried

Figuur 34. Woorden Dorpshuis Hitzum, Hitzum

Figuur 35. Woorden Nij Franjum, Marssum

Figuur 36. Woorden Het Spectrum, Burdaard

9.7 Uitkomsten SPSS

Correlations			bezorpsh	cijfleefb
Spearman's rho	bezorpsh	Correlation Coefficient	1,000	-,128
		Sig. (2-tailed)	.	,382
		N	49	49
	cijfleefb	Correlation Coefficient	-,128	1,000
		Sig. (2-tailed)	,382	.
		N	49	49

Figuur 37. Uitkomsten Spearman's rho tussen bezoek dorps huis en cijfer van de leefbaarheid dorpen dorps huis

Correlations			bezMFC	cijfleefb
Spearman's rho	bezMFC	Correlation Coefficient	1,000	-,303*
		Sig. (2-tailed)	.	,025
		N	55	55
	cijfleefb	Correlation Coefficient	-,303*	1,000
		Sig. (2-tailed)	,025	.
		N	55	55

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Figuur 38. Uitkomsten Spearman's rho tussen bezoek MFC en cijfer van de leefbaarheid dorpen MFC